

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний університет
науки і технологій

Кафедра «Міжнародної економіки, управління і
соціально-гуманітарних дисциплін»

В авторській редакції

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Навчально-методичні рекомендації
до вивчення дисципліни

Електронне видання

ДНІПРО

2026

УДК 339.9

Г 54

Упорядники:

В. М. Тарасевич, І. Л. Леонідов

Електронне видання

Схвалено Групою забезпечення якості освітньо-професійної програми «Економіка»
підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини
(за спеціалізаціями) (С1.01 Економіка) С1

Протокол № 9 від 23 квітня 2026 року

Г 54 Глобальна економіка : навчально-методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів (здобувачів) другого магістерського рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Економіка» за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» / упоряд. В. М. Тарасевич, І. Л. Леонідов ; Укр. держ. ун-т науки і технологій. – Електрон. вид. – Дніпро : УДУНТ, 2026. – 77 с.

Навчально-методичні рекомендації призначені для використання здобувачами освіти денної та заочної форм навчання спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)». Містять основні змістовні елементи лекційного матеріалу, семінарських занять, самостійної роботи здобувачів освіти, перелік основних термінів і понять, контрольні та дискусійні питання, вправи, тематику рефератів та індивідуальних завдань, тести, список рекомендованої літератури для засвоєння матеріалу дисципліни.

© Тарасевич В. М., Леонідов І. Л., 2026

© Укр. держ. ун-т науки і технологій, 2026

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розподіл годин за видами навчальної діяльності.....	5
Зміст навчальної дисципліни.....	6
Розділ 1.....	11
Розділ 2.....	20
Розділ 3.....	32
Розділ 4.....	51
Розділ 5.....	65
Теми рефератів	70
Теми індивідуальних завдань.....	72
Приклади тестів.....	73
Список рекомендованої літератури.....	75

ВСТУП

Навчально-методичні рекомендації до дисципліни «Глобальна економіка» призначені для здобувачів освіти другого (магістерського) рівня і спрямовані на набуття таких передбачених освітньою програмою компетентностей: здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку (ФК5); здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси (ФК6); здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем (ФК10); здатність діяти та взаємодіяти у глобальному економічному середовищі (ФК13).

Метою курсу «Глобальна економіка» є ознайомлення здобувачів освіти з ринковими відносинами між суб'єктами міжнародного бізнесу, обумовленими закономірностями, тенденціями та специфікою функціонування глобальної економічної системи. У вивченні дисципліни значну увагу приділено досягненню таких програмних результатів навчання: визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів (ПРН 11); розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем (ПРН 14); демонструвати обізнаність на рівні новітніх досягнень економічної науки щодо засад, чинників та трендів розвитку глобальної економіки, враховувати їх вплив на поведінку національних економічних суб'єктів при розробці та реалізації управлінських рішень з розвитку та провадження зовнішньоекономічної діяльності й забезпечення їх міжнародних конкурентних переваг (ПРН 19).

Вивчення дисципліни «Глобальна економіка» сприятиме розвитку у здобувачів освіти цілісного уявлення про умови і фактори становлення, механізми та інструменти функціонування глобальної економіки, важливість узгодження економічних інтересів при прийнятті адаптивних, раціональних і креативних управлінських рішень. Опанування дисципліна забезпечує підготовку до написання наукових робіт, зокрема доповідей, тез доповіді та статей, а також покликана сприяти усвідомленню здобувачами освіти принципів академічної доброчесності.

Самостійна робота магістрантів є важливою частиною дисципліни та передбачає ознайомлення з основами й підходами щодо організації досліджень глобальної економіки. На основі рекомендованої літератури, наведеної наприкінці рекомендацій, студенти зможуть глибше ознайомитися з методами збору даних, обробки та аналізу інформації, а також розвинути вміння планувати і презентувати результати власних досліджень у професійному науковому та освітньому середовищі.

РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Денна форма навчання

Види навчальної діяльності	Усього	Семестр	
		1	
		1.1	1.2
Усього годин за навчальним планом	150	90	60
у тому числі:	48		16
Аудиторні заняття		32	
– лекції	24	16	8
– лабораторні роботи	-	-	-
– практичні заняття	24	16	8
– семінарські заняття	-	-	-
Самостійна робота	102	58	44
– підготовка до аудиторних занять	24	16	8
– виконання та захист курсової роботи	-	-	-
– виконання та захист індивідуальних завдань	-	-	-
– підготовка та складання екзаменів	30	18	12
– підготовка до контрольних робіт	-	-	-
– опрацювання розділів, які не викладаються на лекціях	48	24	24
Форма семестрового контролю	Диф. залік	-	Диф. залік

Заочна форма навчання

Види навчальної діяльності	Усього	Семестри	
		1	2
Усього годин за навчальним планом, у тому числі:	150	150	-
Аудиторні заняття, з них:	12	12	-
– лекції	6	6	-
– лабораторні роботи	-	-	-
– практичні заняття	6	6	-
– семінарські заняття	-	-	-
Самостійна робота, у тому числі при:	138	138	-
– підготовка до аудиторних занять	6	6	-
– виконання та захист курсової роботи	-	-	-
– виконання та захист індивідуальних завдань	30	30	-
– опрацювання навчального матеріалу	72	72	-
– підготовка та складання екзаменів	30	30	-
– підготовка та складання контрольних робіт	-	-	-
Форма семестрового контролю	Диф. залік	Диф. залік	-

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин		ОРН	Soft - skills
		Очна форма	Заочна форма		
1	Глобалізація і глобальна економіка: загальна характеристика.			ОРН1	ОН2 КН1
	Лекції:				
	Тема 1. Глобалізація і глобалістика в економічному вимірі. Глобалістика як наука про глобалізацію. Глобалізація: зміст, еволюція, сучасність. Глобалізація економіки та поняття економічної глобалізації. Цивілізаційний вимір економічної глобалізації	1	1		
	Тема 2. Глобальна економіка: зміст і основи. Глобальна економіка: середовище, зміст, структура. Основи розвитку глобальної економіки. Глобальний ринок як складова глобальної економіки. Глобальне економічне регулювання	1			
	Тема 3. Національні економіки доби глобалізації. Систематизація країн світу за регіональною, організаційною ознаками та рівнем економічного розвитку. Економічно розвинуті країни світу. Країни з перехідною економікою. Національна економіка України: загальне та особливе. Країни, що розвиваються. Нові індустріальні країни.	2			
	Практичні заняття				
	Сутність глобалізації, її ознаки і чинники. Альтернативні підходи до визначення часових меж і етапів розвитку глобалізації. Політекономічна проблематика глобалізації. Етапи розвитку економічної глобалізації. Цивілізаційний підхід до аналізу глобалізації. Глобалізація, як суспільно-економічний феномен. Предмет, методи і функції дисципліни «Глобальна економіка».	2	1		
	Сутність категорій «глобалістика» та «глобалізація» та їх складові. Принцип глобалізму. Глобальний розвиток. глобальна політика, економіка та культура. Закономірності та тенденції глобалізації. Основи руху і фактори глобалізації.	4			
	Самостійна робота				
	Підготовка до аудиторних занять	6	2		
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях (для очного навчання): 1. Виникнення глобальної економіки як наукової дисципліни. 2. Об'єкт і предмет дисципліни. Міжнародні економічні відносини, що глобалізуються. 3. Методи і функції глобальної економіки як наукової та навчальної дисципліни.	9			
Опрацювання навчального матеріалу (для заочного навчання)		15			
Виконання та захист індивідуальних завдань (для заочного навчання)		6			
Підготовка та складання екзамену	5	5			
У с ь о г о:	30	30			

Розділ	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин		ОПН	Soft - skills
		Очна форма	Заочна форма		
2	Міжнародна торгівля у глобальному вимірі.			ОПН2	ОН2 КН1
	Лекції:				
	Тема 4. Міжнародна торгівля та світовий ринок товарів і послуг в умовах глобалізації. Теорії міжнародної торгівлі. Світовий ринок товарів і послуг та міжнародна торгівля товарами. Особливості міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації.	2	1		
	Тема 5. Міжнародний науково-технологічний обмін у добу новітньої кореляції. Міжнародний науково-технологічний обмін: сутність, причини, об'єкти та показники. Основні форми, канали та результати міжнародної передачі науково-технічних знань і технологій. Становлення відкритих національних моделей науково-технічного обміну.	2			
	Тема 6. Міжнародна торговельна політика: сучасні тенденції та інструменти. Глобальний вимір міжнародної торговельної політики. Сучасне тарифне та нетарифне регулювання міжнародної торгівлі. Регулювання міжнародних торговельних відносин.	2			
	Практичні заняття				
	1. Тема 4. Міжнародна торгівля та світовий ринок товарів і послуг в умовах глобалізації Тема 5. Міжнародний науково-технологічний обмін у добу новітньої кореляції.	2	1		
	2. Тема 6. Міжнародна торговельна політика: сучасні тенденції та інструменти.	4			
	Самостійна робота				
	Підготовка до аудиторних занять	4	1		
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях (для очного навчання): 1. Феномен глобальної інформатизації та цифровізації.	7			
	Опрацювання навчального матеріалу (для заочного навчання)		14		
	Виконання та захист індивідуальних завдань (для заочного навчання)		6		
Підготовка та складання екзамену	7	7			
Усього:	30	30			

Розділ	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин		ОРН	Soft - skills
		Очна форма	Заочна форма		
3	Рух капіталу та людського капіталу в глобальній економіці.			ОРН3	ОН4 КН3
	Лекції:				
	Тема 7. Глобальний фінансовий капітал та світовий фінансовий ринок. Міжнародний рух капіталів: сутність, причини, форми та показники. Особливості сучасного міжнародного руху капіталів та феномен фінансiалiзацiї. Світовий фінансовий ринок, його структура та функції. Портфельні іноземні інвестиції та міжнародний ринок цінних паперів.	2	1		
	Тема 8. Глобальне виробництво та прямі інвестиції. Глобалізація і транснаціоналізація виробництва. ТНК і МНК. Сучасні форми та методи прямого іноземного інвестування.	2			
	Тема 10. Глобалізація світового ринку праці. Особливості формування та розвитку світового ринку праці. Сегментація світового ринку праці в умовах глобалізації. Сучасні тенденції розвитку світового ринку праці. Глобальне регулювання світового ринку праці.	2			
	Практичні заняття				
	1. Тема 7. Глобальний фінансовий капітал та світовий фінансовий ринок. Тема 8. Глобальне виробництво та прямі інвестиції.	2	1		
	2. Тема 10. Глобалізація світового ринку праці.	2			
	Самостійна робота				
	Підготовка до аудиторних занять	6	1		
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях (для очного навчання): Тема 9. Міжнародний кредит у добу глобалізації економіки. Міжнародний кредит: сутність, форми та функції в глобальній економіці. Міжнародні фінансово-кредитні інститути, їх задачі та напрями діяльності. Проблема зовнішньоекономічної заборгованості та шляхи її вирішення. Тема 11. Міжнародна трудова міграція: сучасні регіональні та глобальні тенденції. Сутність, фактори та види міжнародної трудової міграції. Наслідки міжнародної трудової міграції. Регулювання міжнародних міграційних процесів. Україна у глобальних та регіональних міграційних процесах.	8			
	Опрацювання навчального матеріалу (для заочного навчання)		15		
	Виконання та захист індивідуальних завдань (для заочного навчання)		6		
Підготовка та складання екзамену	6	6			
Усього:	30	30			

Розділ	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин		ОРН	Soft - skills
		Очна форма	Заочна форма		
4	Валютно-фінансові відносини в глобальній економіці.			ОРН4	ОН4 КН3
	Лекції:				
	Тема 12. Світова валютна система та її сучасні трансформації. Валютна система та її структура. Еволюція світової валютної системи. Сучасна трансформація світової валютної системи. Регіональні валютні системи та особливості їх еволюції в умовах глобалізації. Реформування валютної системи України.	2	1		
	Тема 13. Теорія і практика валютних курсів. Валюта та її види. Криптовалюти і цифрові валюти. Валютний курс: зміст і фактори впливу. Еволюція теорій валютного курсу. Новітні теорії. Конвертування валют, режими та інструменти регулювання валютного курсу.	1	1		
	Тема 14. Глобальні валютні ринки. Валютний ринок: зміст, структура, функції. Механізми, методи та інструменти валютного ринку. Трансформація форм і механізмів валютного ринку в умовах глобалізації. Особливості регулювання глобального валютного ринку. Валютний ринок України та особливості його функціонування в умовах глобалізації.	1			
	Практичні заняття				
	1. Тема 12. Світова валютна система та її сучасні трансформації. Тема 13. Теорія і практика валютних курсів.	2	1		
	2. Тема 14. Глобальні валютні ринки.	2	1		
	Самостійна робота				
	Підготовка до аудиторних занять	4	1		
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях (для очного навчання): Тема 15. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс. Поняття, суб'єкти, особливості, форми та еволюція міжнародних розрахунків в умовах глобалізації. Зміст, структура та рівновага платіжного балансу. Механізми регулювання платіжного балансу. Особливості платіжного балансу України	12			
	Опрацювання навчального матеріалу (для заочного навчання)		15		
	Виконання та захист індивідуальних завдань (для заочного навчання)		6		
Підготовка та складання екзамену	6	6			
У с ь о г о:	30	30			

Розділ	Тема лекції (заняття)	Обсяг, годин		ОРН	Soft - skills
		Очна форма	Заочна форма		
5	Інтеграція та глокалізація в глобальній економіці			ОРН4	ОН4 КН3
	Лекції:				
	Тема 16. Міжнародна економічна інтеграція: імперативи доби глобалізації. Особливості міжнародної економічної інтеграції в умовах глобалізації. Феномен глокалізації та регіональні інтеграційні угруповання. Нова роль міжнародних економічних організацій і трансформація функцій держави.	2	1		
	Тема 17. Європейська інтеграція України в умовах глобалізації. Європейський Союз та його інтеграційна політика. Економічний вимір європейської інтеграції України. Глобальні виклики для національної економіки України.	2			
	Практичні заняття				
	Тема 16. Міжнародна економічна інтеграція: імперативи доби глобалізації.	2	1		
	Тема 17. Європейська інтеграція України в умовах глобалізації.	2			
	Самостійна робота				
	Підготовка до аудиторних занять	4	1		
	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях (для очного навчання): 1. Глобальні виклики для національної економіки України	12			
	Опрацювання навчального матеріалу (для заочного навчання)		15		
	Виконання та захист індивідуальних завдань (для заочного навчання)		6		
Підготовка та складання екзамену	6	6			
	У с ь о г о:	30	30		

РОЗДІЛ 1. «ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА»

Лекція 1.

Тема: «Глобалізація і глобалістика в економічному вимірі»

Основний зміст

- 1.1. Глобалістика як наука про глобалізацію.
- 1.2. Глобалізація: зміст, еволюція, сучасність.
- 1.3. Глобалізація економіки та поняття економічної глобалізації.
- 1.4. Цивілізаційний вимір економічної глобалізації.

Основні терміни і поняття

Глобалістика, аксіоми глобалістики, етапи еволюції глобалістики, базові ідеї глобалістики, концепції, теорії, вчення глобалістики, течії сучасної глобалістики, глобалізація, суспільно-природні утворення, будова планети, структура планети, планетарний простір-час, етапи глобалізації, якісні характеристики сучасної глобалізації, фактори руху сучасної глобалізації, моделі глобалізації, індекси глобалізації, глобалізація економіки, економічна глобалізація, будова і структура глобалізації економіки, етапи глобалізації, система процесів глобалізації економіки, позитивні та негативні наслідки глобалізації економіки, неоліберальна модель глобалізації економіки, Вашингтонський консенсус, цивілізація, глобальна цивілізація, локальні цивілізації, принцип «виклик – відповідь», цивілізаційна будова сучасного світу, цивілізаційна ідентичність України.

Контрольні та дискусійні питання

1. Охарактеризуйте етимологію слова «глобалізація».
2. Глобалістика – це наука, вчення чи тема белетристики?
3. Чим відрізняються універсумний та інтегративний методи глобалістики?
4. Чи є аксіомою глобалістики антропний принцип? Чому?
5. Які базові ідеї глобалістики відповідають її сучасному етапу?
6. Що таке «світ-системний аналіз»?
7. Що Ви знаєте про українську школу глобалістики?
8. Назвіть основні течії сучасної глобалістики.
9. Чию позицію Ви підтримуєте – гіперглобалістів, еволюціоністів чи скептиків?

Відповідь обґрунтуйте.

10. По відношенню до якого об'єкта зазвичай додається термін «глобалізація»? Про глобалізацію чого саме йдеться?
11. Охарактеризуйте сутність і зміст поняття «глобалізація».
12. Чим відрізняється «вертикальна» будова планети від «горизонтальної» та як вони взаємопов'язані?
13. В чому полягають якісні властивості сучасної глобалізації?
14. Як Ви розумієте протиріччя між глобалізацією та локалізацією (глокалізацією)?
15. Навіщо використовуються індекси глобалізації?
16. Що таке «глобалізація економіки» і чим вона відрізняється від «економічної глобалізації»?

17. На основі порівняльної характеристики різних поглядів на сутність і зміст глобалізації економіки сформулюйте її власне визначення.

18. Охарактеризуйте структуру глобалізації економіки, тобто систему притаманних їй основних зв'язків.

19. Які головні процеси об'єднує глобалізація економіки?

20. Чому неоліберальна модель глобалізації економіки має негативні наслідки? Для кого?

21. Якою, на Вашу думку, має бути альтернативна сучасна модель глобалізації економіки? Що пропонують альтерглобалісти?

22. Опишіть цивілізаційну будову сучасного світу. Чи неминучою є зіткнення цивілізацій, по С. Гантінгтону?

23. Сформулюйте Ваші погляди на проблему цивілізаційної ідентичності та перспектив України.

Вправи

Вправа 1. *Знайдіть правильну відповідь.*

1. Концепція «Межі зростання» була висунута:

а) А. Л. Брауном;	в) М. Нельсоном;
б) М. Моїсєєвим;	г) А. Печчеї.

2. Концепція, в якій еволюція суспільно-природних систем охоплює більше однієї цивілізації:

а) універсального еволюціонізму;	в) світ-системного аналізу;
б) сталого розвитку;	г) мітозу біосфер.

3. Суспільно-природні утворення об'єднують наступні складові:

а) біосферу та ноосферу;	в) економіку та суспільство;
б) природу і суспільство;	г) економіку та ноосферу.

4. Акторами глобалізації нанорівня економіки є:

а) ТНК і МНК;	в) домашнє господарство;
б) підприємство;	г) окрема людина.

5. Зазначене не є правилом Вашингтонського консенсусу:

а) лібералізація цін;	в) бездефіцитний бюджет;
б) справедливий розподіл доходів;	г) вільна конкуренція.

Вправа 2. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове. Відповідь поясніть.*

1. Концепції, теорії, школи, течії глобалістики

1.1. Концепція «Межі зростання» А. Печчеї будується на твердженні, що всі перетворення в суспільстві необхідно проводити еволюційним, а не революційним шляхом.

1.2. Основні школи глобалістики, що пропонують свої концепції, орієнтовані на вирішення певних глобальних проблем, що стоять перед суспільством.

1.3. Концепція сталого розвитку базується на трьох платформах: економічній, соціальній та культурній.

1.4. Ноосфера – це вища стадія еволюції біосфери.

1.5. Відповідно до теорії універсального еволюціонізму природа пасивно реагує

на результати діяльності людства.

1.6. Концепція мітозу біосфер передбачає можливий вихід людини в космос у майбутньому і побудову там штучних біосфер.

1.7. Техносфера – це частина біосфери, докорінно перетворена людиною за допомогою опосередкованого впливу технічних засобів.

1.8. Концепція контрольованого глобального розвитку базується на твердженні, що перехід до інформаційного суспільства загострює і поглиблює низку глобальних проблем.

1.9. Під «золотим мільярдом» розуміють умовний мільярд мешканців розвинених країн з дуже високим рівнем життя в умовах обмежених ресурсів.

1.10. Егалітаризм – це концепція, в основі якої лежить ідея соціальної нерівності.

2. Глобалізація та глобалістика.

2.1. Науково-технологічний фактор став однією з найсуттєвіших передумов глобалізації.

2.2. Наслідки глобалізації загалом позитивні.

2.3. Характерною рисою глобалізації є зменшення кількості й масштабів діяльності регіональних інтеграційних угруповань.

2.4. Одним з позитивних наслідків глобалізації є поглиблення диференціації рівнів соціально-економічного розвитку країн, а також регіонів всередині країн.

2.5. Одним з негативних наслідків глобалізації є посилення макроекономічної нестабільності у країнах внаслідок відкритості їхніх фінансових ринків.

2.6. Глобалістика – це наука про сучасний світ і його актуальні проблеми.

2.7. В основі глобалізації лежить міжнародний поділ праці.

2.8. Чи є тотожними поняття глобалізація та планетаризація?

Вправа 3. Практикум.

1) *Експрес-опитування на тему: «Глобалізація економіки: зміст, структура, еволюція».*

2) *Дискусія у малих творчих групах з проблемних питань:*

- моделі та межі глобалізації економіки;
- взаємозв'язок глобалізації економіки та економічної глобалізації;
- чи є глобальна цивілізація сукупністю локальних цивілізацій?
- європейський вибір і цивілізаційна ідентичність України.

Лекція 2.

Тема: «Глобальна економіка: зміст і основи»

Основний зміст

2.1. Глобальна економіка: середовище, зміст, структура.

2.2. Основи розвитку глобальної економіки.

2.3. Глобальний ринок як складова глобальної економіки.

2.4. Глобальне економічне регулювання.

Основні терміни і поняття

Глобальна економіка, ознаки та тенденції сучасного світу, середовище глобальної

економіки, рівні та актори глобальної економіки, стадії глобальної економіки, сфери глобальної економіки, постіндустріальні складові глобальної економіки, технологічні уклади, соціально-економічні уклади, структура глобальної економіки, показники рівня глобальності економіки, форми руху глобальної економіки, матеріальні основи розвитку глобальної економіки, інтернаціоналізація виробництва, міжнародний поділ факторів виробництва, усупільнення виробництва, фактори і форми міжнародного поділу факторів виробництва, міжнародне виробництво, міжнародна спеціалізація виробництва, міжнародне виробниче кооперування, соціально-економічні основи розвитку глобальної економіки, закон відповідності міжнародних економічних відносин рівню та характеру інтернаціональних продуктивних сил, закон інтернаціоналізації виробництва, закон інтернаціональної вартості, закон відповідності глобального попиту і глобальної пропозиції, закон нагромадження, об'єктивна необхідність планомірного розвитку глобальної економіки, закон неоконвергенції економічних систем різного рівня розвитку, глобальний ринок, внутрішній ринок, національний ринок, міжнародний ринок, світовий ринок, світова економіка, міжнародна економіка, будова глобального ринку, глобальний товарний ринок, глобальні фінансові ринки, глобальний ринок праці, структура глобального ринку, інфраструктура глобального ринку, механізм глобального ринку, функції глобального ринку, глобальне економічне регулювання, глобальні проблеми сучасності, будова глобального економічного регулювання, методи та інструменти глобального економічного регулювання, види і функції глобального економічного регулювання.

Контрольні та дискусійні питання

1. Інтегральним результатом яких об'єктивних процесів є глобальна економіка?
2. В чому проявляється цілісність сучасного світу?
3. Назвіть головні складові середовища глобальної економіки.
4. Чим відрізняються мезо-мега та макро-мега рівні глобальної економіки?
5. Охарактеризуйте стадії глобальної економіки як планетарного суспільного виробництва.
6. Надайте перелік головних сфер глобальної економіки.
7. Чи є смарт-економіка постіндустріальною складовою глобальної економіки? Чому?
8. Спробуйте встановити взаємозв'язок зеленої та циркулярної складових глобальної економіки.
9. Який базовий вид енергії притаманний шостому технологічному укладу?
10. Чим відрізняється структура глобальної економіки від її будови?
11. Назвіть показники рівня глобальності національної економіки.
12. Чи можна ототожнювати функціонування і розвиток глобальної економіки?
13. Наскільки важливими, на Ваш погляд, є неекономічні чинники руху глобальної економіки? Чому?
14. Що таке «глобальні продуктивні сили»? Як вони формуються?
15. Які ознаки притаманні сучасному міжнародному поділу факторів виробництва?
16. Охарактеризуйте головні фактори сучасного міжнародного поділу факторів виробництва.
17. В чому полягає різниця між міжнародною спеціалізацією виробництва та міжнародним виробничим кооперуванням?

18. Наведіть приклади дії закону інтернаціональної вартості.
19. Як Ви розумієте дію закону неоконвергенції економічних систем різного рівня розвитку?
20. Опишіть етапи еволюції глобального ринку.
21. Чи є глобальний ринок праці товарним ринком?
22. Що є первинним – будова, структура чи інфраструктура глобального ринку?
23. Як діє механізм вільно конкурентного глобального ринку? Яку роль відіграє закон відповідності глобального попиту і глобальної пропозиції?
24. Які функції виконує глобальний ринок?
25. Дайте визначення поняття «глобальне економічне регулювання».
26. Оцініть соціальні та інтегральні глобальні проблеми сучасності.
27. Охарактеризуйте функціонально-видову будову глобального економічного регулювання.
28. Чим прямі методи глобального економічного регулювання відрізняються від непрямих?
29. Надайте перелік фіскальних інструментів глобального економічного регулювання.
30. Порівняйте функції глобального ринку і глобального економічного регулювання.

Вправи

Вправа 1. Знайдіть правильну відповідь.

1. Глобальна економіка є економікою:

а) міжконтинентальною;	в) міжцивілізаційною;
б) ноосферною;	г) планетарною.
2. До середовища глобальної економіки не належить:

а) економічна сфера;	в) біосфера;
б) політична сфера;	г) соціальна сфера.
3. Акторами макrorівня глобальної економіки є:

а) фірми;	в) держави;
б) ТНК;	г) сім'я.
4. Базовим засобом праці четвертого технологічного укладу є:

а) двигун внутрішнього згоряння;	в) електродвигун;
б) квантові компоненти;	г) паровий двигун.
5. Прямими факторами глобального попиту на споживчі товари є:

а) світова ціна барелю нафти;	в) забруднення океану;
б) рівень доходів громадян країн «G20»;	г) викиди в атмосферу.

Вправа 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове. Відповідь поясніть.

1. Глобальна економіка визначається економічними взаємозв'язками країн, які проявляються у зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу та ноу-хау, що збільшуються.
2. Глобальна економіка розвивається поза впливу соціально-економічних чинників.
3. Численні погляди на глобальну економіку неможливо систематизувати.
4. Глобалізація економіки може призвести до посилення нерівномірності рівнів розвитку різних країн.

5. Економічна єдність світу переростає у всепоглинаючий процес, який об'єднує політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові.

6. Економічна єдність світу має лише позитивні наслідки.

7. На розвиток глобальної економіки не впливають такі геополітичні події як територіальні суперечки окремих країн, конкуренція локальних цивілізацій, експансія світових релігій за межі традиційних зон впливу.

8. Глобальну економіку не можна розглядати як результат економічної уніфікації та інтеграції.

9. Глобальні проблеми – це особливі явища і процеси у сучасному світі, які є загальнопланетарними за масштабами і значимістю, пов'язані з життєвими інтересами народів світу, а їх вирішення можливе лише на основі взаємодії всіх країн світу.

10. Глобальні проблеми не взаємодіють.

Лекція 3.

Тема: «Національні економіки доби глобалізації»

Основний зміст

2.1. Систематизація країн світу за регіональною, організаційною ознаками та рівнем економічного розвитку.

2.2. Економічно розвинуті країни світу.

2.3. Країни з перехідною економікою. Національна економіка України: загальне та особливе.

2.4. Країни, що розвиваються. Нові індустріальні країни.

Основні терміни і поняття

Систематизація країн світу за регіональною, організаційною ознаками та рівнем економічного розвитку, економічно розвинуті країни світу, країни з перехідною економікою, країни, що розвиваються, нові індустріальні країни, міжнародна економічна взаємодія, національна економіка України: загальне та особливе.

Контрольні та дискусійні питання

1. Поясніть варіанти структуризації міжнародної економіки.

2. Проаналізуйте критерії класифікації національних економік.

3. Спробуйте запропонувати власний критерій систематизації країн світу.

4. Назвіть основні риси економіки розвинутих країн.

5. Які загальні ознаки країн з перехідною економікою?

6. Назвіть основні риси економіки країн, що розвиваються.

7. В чому полягає специфіка нових індустріальних країн?

8. Спробуйте провести паралелі між новими індустріальними країнами та розвинутими країнами; між країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою.

9. Визначте загальне та особливе у національній та міжнародній економіці.

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Критерій поділу національних економік на аграрно-індустріальні та індустріально-аграрні економіки.

2. Країни: Аргентина, Бразилія, Мексика, Республіка Корея, Сінгапур, Таїланд, Тайвань.

3. Критерій поділу національних економік на доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні економіки.

4. Спільні риси країн: багатоукладність економіки, низький рівень розвитку продуктивних сил і ринкових відносин, залежність від країн-лідерів, якісна неоднорідність і системна невпорядкованість суспільства.

5. Критерій поділу національних економік на країни з високими, середніми та низькими доходами.

6. Систематизація сукупності національних економік країн світу за певним критерієм.

7. Критерій розташування країн на певній території та (або) за належністю до регіональних інтеграційних угруповань національних економік.

8. Країни, які мають високий рівень розвитку продуктивних сил, інформаційних технологій, зрілі відносини підприємництва і конкуренції, високі стандарти життя й добробуту.

9. Країни: Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія.

10. Критерій поділу національних економік на закриті та відкриті.

Поняття:

- а) регіональний;
- б) структура міжнародної економіки;
- в) за ступенем інтеграції у світову господарську систему;
- г) за структурою господарства;
- д) за домінуванням певних технологічних укладів;
- е) за показником «ВВП на душу населення»;
- є) країни з розвинутою економікою;
- ж) «Велика сімка»;
- з) нові індустріальні країни;
- и) країни, що розвиваються.

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. За яким критерієм відбувається групування країн на країни Європи, Америки, Азії, Близького та Середнього Сходу:

- а) організаційний;
- б) регіональний;
- в) соціально-економічний;
- г) політичний.

2. За яким критерієм відбувається групування країн на країни-члени ЄС, СНД, НАФТА, АСЕАН:

- а) організаційний;
- б) регіональний;
- в) соціально-економічний;
- г) політичний.

3. За яким критерієм відбувається групування країн на аграрно-індустріальні та індустріально-аграрні країни:

- а) ступінь інтеграції у світову господарську систему;
- б) структура господарства;

в) домінування певних технологічних укладів;

г) стадія розвитку ринкових відносин.

4. За яким критерієм відбувається групування країн на економіки закритого та відкритого типу:

а) ступінь інтеграції у світову господарську систему;

б) структура господарства;

в) домінування певних технологічних укладів;

г) стадія розвитку ринкових відносин.

5. За яким критерієм відбувається групування країн на економіки доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні:

а) ступінь інтеграції у світову господарську систему;

б) структура господарства;

в) домінування певних технологічних укладів;

г) стадія розвитку ринкових відносин.

6. За яким критерієм відбувається групування країн на країни з високими, середніми та низькими доходами:

а) організаційний;

в) соціально-економічний;

б) регіональний;

г) політичний.

7. За яким універсальним критерієм відбувається групування країн на розвинуті, з перехідною економікою та ті, що розвиваються:

а) організаційний;

в) соціально-економічний;

б) регіональний;

г) політичний.

8. Економіка яких країн характеризується такими критеріями: багатокладність економіки, низький рівень розвитку продуктивних сил і ринкових відносин, залежність від країн-лідерів, якісна неоднорідність і системна невпорядкованість суспільства:

а) розвинуті країни;

в) нові індустріальні країни;

б) країни з перехідною економікою;

г) країни, що розвиваються.

9. Економіка яких країн характеризується високими темпами економічного розвитку, високими душевими доходами, поширенням діяльності ТНК та розповсюдженням експортно-виробничих зон:

а) розвинуті країни;

в) нові індустріальні країни;

б) країни з перехідною економікою;

г) країни, що розвиваються.

10. Економіка яких країн характеризується такими критеріями: високий рівень розвитку продуктивних сил, інформаційних технологій, зрілі відносини підприємництва і конкуренції, високі стандарти життя й добробуту:

а) розвинуті країни;

в) нові індустріальні країни;

б) країни з перехідною економікою;

г) країни, що розвиваються.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Структуру міжнародної економіки можна подати через систематизацію сукупності національних економік приблизно 120 країн світу за багатьма критеріями.

2. За ступенем інтеграції у світову господарську систему виділяють національні економіки закритого та відкритого типу.

3. При порівнянні національних економік розвинутих країн використовується комплекс «стандартних» значень макроекономічних показників, до якого, наприклад, належать: зростання ВВП – від 2–3% і вище; рівень інфляції – 4–5% на рік; дефіцит

державного бюджету – до 9,5% ВВП; позитивне сальдо платіжного балансу країни.

4. Соціально-економічну зрілість промислово розвинутих країн відображають кардинальні зміни соціальної структури суспільства: зростання чисельності та ролі середнього класу, підвищення якості людського капіталу та частки зайнятих інтелектуальною працею.

5. Головними напрямками змін перехідної економіки нового типу є суверенізація національної економіки, приватизація, структурна перебудова економіки, становлення конкурентоспроможного національного товарного виробництва, перехід до переважно соціально-інтенсивного типу розширеного суспільного відтворення, гуманізація та соціалізація економічних процесів.

6. Залежність країн, що розвиваються, від країн-лідерів є важливою умовою їх економічного розвитку.

7. На першому етапі розвитку нових індустріальних країн транснаціональні корпорації провідних країн відіграли вирішальну роль.

8. У країнах, що розвиваються, вирішальна роль у створенні необхідної критичної маси певних соціально-економічних зрушень належить людському капіталу.

9. Ядром взаємодії національних економік є міжнародна економічна діяльність економічних суб'єктів мікрорівня.

10. Головними суб'єктами регулювання міжнародних економічних відносин стають держава та міждержавні установи й організації.

РОЗДІЛ 2. «МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ»

Лекція 4.

Тема: «Міжнародна торгівля та світовий ринок товарів і послуг в умовах глобалізації»

Основний зміст

- 4.1. Теорії міжнародної торгівлі.
- 4.2. Світовий ринок товарів і послуг та міжнародна торгівля товарами.
- 4.3. Особливості міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації.

Основні терміни і поняття

Протекціонізм, фритредерство, абсолютні переваги, порівняльні переваги, факторні переваги, меркантилізм, конкурентні переваги, імпортозаміщуюче зростання, експортрозширююче зростання, розорююче зростання, парадокс Леонтьєва, теорема Столпера-Самуельсона, теорія технологічного розриву, теорія внутрішньогалузевої торгівлі, теорія життєвого циклу товару, нова міжнародна економіка, нова економічна географія.

Міжнародна економічна діяльність, основи міжнародної економічної діяльності, існуючі та набуті фактори міжнародної економічної діяльності, суб'єкти міжнародної економічної діяльності, міжнародне виробництво, фактори розвитку міжнародного виробництва, міжнародний бізнес, лізинг, факторинг, міжнародна торговельна діяльність, види міжнародної торгівлі, способи міжнародної торгівлі послугами, світовий ринок, структура світового ринку, об'єкти світового ринку, суб'єкти світового ринку, сегменти світового ринку, інфраструктура світового ринку, тенденції розвитку світового ринку, міжнародна торгівля, види міжнародної торгівлі, форми міжнародної торгівлі, показник зовнішньоторговельної квоти, показник умов торгівлі.

Контрольні та дискусійні питання

1. Надайте порівняльну характеристику класичних та неокласичних теорій міжнародної торгівлі.
2. Які головні параметри визначають конкурентні переваги в теорії М. Портера? Наведіть приклади. Визначте вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання.
3. Проаналізуйте відмінності ціноутворення за системою Інкотермс.
4. Як впливає міжнародна торгівля на розподіл доходів?
5. Які теорії міжнародної торгівлі актуалізуються у процесі глобалізації?
6. Яка з новітніх теорій міжнародної торгівлі враховує екологічну детермінанту?
7. Поясніть, які можливості міжнародної економічної діяльності визначаються поглибленням міжнародного поділу праці.
8. Охарактеризуйте фактори міжнародної економічної діяльності.
9. Наведіть приклади взаємодії суб'єктів міжнародної економічної діяльності на двосторонній й багатосторонній основі.
10. Чим відрізняються лізинг від факторингу?
11. Назвіть особливості видів міжнародної торговельної діяльності?
12. Які сутнісні відмінності між міжнародною торгівлею та міжнародною інвестиційною діяльністю?

13. Охарактеризуйте причини міжнародної торгівлі послугами.
14. Які новітні тенденції властиві міжнародній торгівлі послугами?
15. Поясніть відмінності між структурою й інфраструктурою світового ринку.
16. Які види операцій є найбільш розповсюдженими у сучасній міжнародній торгівлі?
17. Проаналізуйте наслідки міжнародної торгівлі на прикладі імпорту енергоносіїв.
18. Які перспективи взаємовигідного співробітництва України з країнами ЄС?

Вправи

Вправа 1. *Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.*

1. Напряму у економічній теорії, політиці та господарській практиці, що проголошує вільну торгівлю та невтручання держави у приватнопідприємницьку діяльність.
2. Джерелом багатства, що ототожнюється з грошовим капіталом, є сфера обігу; добробут держави залежить від накопичення грошей, домінування експорту товарів над імпортом товарів.
3. Країни повинні спеціалізуватися на виробництві та експорті тих товарів, у виготовленні яких вони мають абсолютну перевагу порівняно з іншими суб'єктами міжнародного економічного співробітництва.
4. Країни, що володіють великим капіталом, мають експортувати капіталомісткі товари та імпортувати трудомісткі.
5. Теорія, яка стверджує, що у міру стандартизації технології виробництва випуск технологічно складних товарів переміщується в країни з нижчим рівнем доходів.
6. Теорія, яка показує залежність конкурентоспроможності країни на світовому ринку від певних параметрів.
7. Визначальне положення цієї теореми: якщо відсутнє спільне виробництво, а економіка характеризується досконалою конкуренцією, то ціна продукту змінюється настільки, наскільки в середньому змінюється ціна факторів виробництва.
8. Розвиток торгівлі, що може знизити відносну ціну експортного товару.
9. Підсумкове погіршення умов торгівлі, яке ставить економіку в менш вигідне становище порівняно не тільки з варіантом інвестування в імпортозаміщуючі галузі, а й з вихідним варіантом до початку зростання.
10. Збільшення факторів, що інтенсивно використовуються в конкуруючих з імпортом виробництвах.
11. Міжнародна торгівля обґрунтовується спеціалізацією розвинутих країн на виробництві й експорті наукомістких та високотехнологічних товарів, а спеціалізація країн, що розвиваються, – ресурсомістких товарів.
12. Грошове вираження інтернаціональної вартості товарів і послуг, що реалізуються на зовнішньому ринку.

Вправа 2. *Знайдіть єдину правильну відповідь.*

1. Економічна політика держави, спрямована на захист вітчизняної економіки від іноземної конкуренції:
  - а) протекціонізм;
  - б) фритредерство;

- в) парадокс В. Леонтьєва;
- г) теорія С. Ліндера.

2. Кожна країна має спеціалізуватися на виробництві тих товарів, витрати на виробництво яких порівняно нижчі в межах цієї країни, хоча загалом вони можуть бути вищими, ніж за кордоном:

- а) меркантилізм;
- б) теорія абсолютних переваг А. Сміта;
- в) теорія порівняльних переваг Д. Рікардо;
- г) теорема Стопера-Самуельсона.

3. Експорт США більш трудомісткий і менш капіталомісткий, що суперечить теорії Хекшера-Оліна:

- а) теорія Хекшера-Оліна-Самуельсона;
- б) нефакторна модель;
- в) теорія спадних витрат;
- г) теорія технологічного розриву.

4. Згідно з теорією життєвого циклу товару умовами виникнення порівняльних переваг стають:

- а) наукові дослідження та розробки;
- б) низька заробітна плата;
- в) висока кваліфікація робітників;
- г) високий рівень розвитку економіки в країні.

5. До випадкових обставин, що за теорією конкурентних переваг М. Портера впливають на конкурентоспроможність нації, не відносять:

- а) інновації;
- б) природно-кліматичні умови;
- в) зміну умов інвестування;
- г) рівень розвитку обслуговуючих галузей.

6. Згідно з теоремою Стопера-Самуельсона встановлення вільних торговельних відносин призводить до зростання винагороди фактора, що:

- а) інтенсивно використовується у виробництві товару, ціна якого знижується;
- б) інтенсивно використовується у виробництві товару, ціна якого зростає;
- в) мало використовується у виробництві товару, ціна якого знижується;
- г) немає правильної відповіді.

7. Точкою перетину яких кривих визначається світова ціна:

- а) надлишкового попиту та надлишкової пропозиції;
- б) виробничих можливостей та кривої пропозиції;
- в) виробничих можливостей;
- г) виробничих можливостей та кривої попиту.

8. Яке зростання має місце в тих галузях, де зростає обсяг виробництва експортної продукції:

- а) розорююче зростання;
- б) експорторозширююче зростання;
- в) імпортозаміщуюче зростання;
- г) постійне зростання.

9. Яке зростання сприяє зменшенню попиту і цін на імпортовані товари, скороченню міжнародної торгівлі:

- а) розорююче зростання;
- б) експорторозширююче зростання;
- в) імпортозаміщуюче зростання;
- г) постійне зростання.

10. Ключовою особливістю міжнародної ціни на відміну від внутрішньої є:

- а) змінність;
- б) множинність;
- в) постійність;
- г) контрольованість.

11. Яка модель пов'язує торгівлю між країнами з існуванням відмінностей у рівнях їхнього технологічного розвитку:

- а) модель наукомісткої спеціалізації;
- б) модель «економії на масштабах виробництва»;
- в) модель технологічного розриву;
- г) моделі внутрішньогалузевої торгівлі.

13. Яка з теорій пов'язує торгівлю між країнами зі зміною ділової активності окремих економічних регіонів:

- а) теорія Хекшера-Оліна;
- б) нова теорія міжнародної торгівлі;
- в) нова економічна географія;
- г) теорія конкурентних переваг М. Портера.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Протекціонізм – економічна політика держави, спрямована на захист національної економіки.

2. Згідно з теорією абсолютних переваг А. Сміта, держави повинні спеціалізуватися на виробництві та експорті тих товарів, у виготовленні яких вони мають абсолютну перевагу порівняно з іншими суб'єктами міжнародного економічного співробітництва.

3. Теорія порівняльної наділеності факторами Хекшера-Оліна: трудомісткі країни експортують більш капіталомістку продукцію, коли капіталомісткі країни – трудомістку.

4. Передумовами теореми Столпера-Самуельсона є модель «2x2x2»; абсолютна конкуренція; фактори виробництва можуть рухатись між секторами у межах країни; встановлення торговельних відносин призводить до зростання відносної ціни на зерно.

5. Теорія життєвого циклу товару стверджує, що у міру стандартизації технології виробництва випуск технологічно складних товарів переміщується в країни з нижчим рівнем доходів.

6. Згідно з теорією життєвого циклу товару, на четвертому етапі країни з більшим рівнем доходу стають чистими експортерами зазначених товарів і одночасно починають виробляти якісно новий продукт.

7. Одним з важливих параметрів, які згідно з теорією конкурентних переваг М. Портера впливають на конкурентоспроможність нації, є рівень розвитку обслуговуючих галузей.

8. Експорторозширююче зростання призводить до розвитку світової торгівлі і може знизити відносну ціну експортного товару.

9. Чим більше той чи інший фактор спеціалізований на експортному виробництві, тим більше він виграє від вільної зовнішньої торгівлі.

10. Якщо всі фактори виробництва в усіх країнах зростають однаковими темпами, то співвідношення світових цін, структура міждержавних торговельних потоків змінюються також.

11. Світова ціна визначається точкою перетину кривих попиту та пропозиції.

12. Для порівняння експортної та імпоротної спеціалізації факторів використовують показник «умови торгівлі».

Вправа 4. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Систему господарських зв'язків між національними економіками країн, відповідними суб'єктами господарювання утворює...

2. Міжгалузевий міжнародний обмін, зокрема товарами добувних і обробних галузей окремих країн, зумовлює...

3. Специфічна форма фінансування придбання різних видів устаткування.

4. Виробництво товарів і послуг за участю іноземного підприємницького капіталу у формі прямих і портфельних інвестицій.

5. Вигоди від зовнішньої торгівлі розподіляються прямо пропорційно змінам цін у обох сторін.

6. Вид підприємницької діяльності переважно в міжнародній економіці.

7. Специфічна форма фінансування придбання різних видів устаткування.

8. Посередницька комісійна діяльність банку або фактор-компанії при розрахунках між постачальниками товарів і покупцями за допомогою оплати фінансових вимог постачальників з подальшим стягуванням боргу з покупців.

Вправа 5. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. Міжгалузевий міжнародний обмін товарами добувних і обробних галузей окремих країн зумовлює:

- а) загальний тип міжнародного поділу праці;
- б) особливий тип міжнародного поділу праці;
- в) одиничний тип міжнародного поділу праці.

2. До розвитку і переважання міжнародної торгівлі готовими виробами різних галузей і виробництв призводить:

- а) загальний тип міжнародного поділу праці;
- б) особливий тип міжнародного поділу праці;
- в) одиничний тип міжнародного поділу праці.

3. Національні фінансові інститути, міжнародні інвестиційні інститути є суб'єктами міжнародної (-го):

- а) фінансової діяльності;
- б) бізнесу;
- в) економічної діяльності;
- г) інвестиційної діяльності;
- д) торговельної діяльності.

4. У перенесенні за кордон виробництва продукції полягає суть:

- а) фінансової діяльності;
- б) бізнесу;
- в) економічної діяльності;
- г) інвестиційної діяльності;
- д) торговельної діяльності.

5. У перенесенні за кордон акту реалізації прибутку, втіленого у ціні експортованих товарів полягає суть:

- а) фінансової діяльності;
- б) бізнесу;
- в) економічної діяльності;
- г) інвестиційної діяльності;
- д) торговельної діяльності.

Вправа 6. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Видами міжнародного бізнесу є: толлінг, франчайзинг, біржові операції, банкінг, ділінг, лізинг, факторинг та ін.
2. Відмінності між цінами експорту та імпорту є причинами міжнародної фінансової діяльності.
3. Видами міжнародної торговельної діяльності є торгівля готовою продукцією, торгівля машинами й обладнанням, торгівля сировиною, торгівля послугами.
4. Об'єктом аналізу у міжнародній економічній діяльності є окрема країна, а не міжнародна фірма.
5. Суб'єктами міжнародної інвестиційної діяльності є ТНК, держави, міжнародні валютні організації.
6. Для віртуального капіталу найбільш сприятливою є сфера діяльності, об'єктами та результатами якої є гроші та цінні папери.

Лекція 5.

Тема: «Міжнародний науково-технологічний обмін у добу новітньої кореляції»

Основний зміст

- 5.1. Міжнародний науково-технологічний обмін: сутність, причини, об'єкти та показники.
- 5.2. Основні форми, канали та результати міжнародної передачі науково-технічних знань і технологій.
- 5.3. Становлення відкритих національних моделей науково-технічного обміну.
- 5.4. Феномен глобальної інформатизації та цифровізації.

Основні терміни і поняття

Міжнародний науково-технологічний обмін, патент, винахід, торгова марка, корисна модель, технологія, венчурний капітал, високотехнологічний експорт, економічна доцільність експорту технологій, економічна доцільність імпорту технологій, сегменти світового ринку технологій, проста ліцензія, виключна ліцензія, повна ліцензія, франчайзинг, лізинг, рейтинг, хайринг, інжиніринг, промислове шпигунство, технічне піратство, транснаціональний стратегічний альянс.

Контрольні та дискусійні питання

1. Назвіть та охарактеризуйте основні об'єкти міжнародного науково-технічного обміну.
2. В яких випадках більш доречними є паушальні платежі порівняно з роялті?
3. Що таке технологія?
4. Чи є Україна рівноправним учасником міжнародного науково-технологічного обміну?
5. Чому домінуючі позиції на ринку технологій посідають розвинуті країни?

6. Назвіть переваги некомерційної передачі технологій.
7. Чи є сенс в експорті технологій провідними вітчизняними фірмами?
8. Чому останніми десятиліттями міжнародний науково-технологічний обмін розвивається прискореними темпами?
9. В яких випадках міжнародний лізинг привабливіший за хайринг?
10. Чи в змозі держава призупинити «втечу умів»?
11. За якими критеріями визначаються високотехнологічні види промислової діяльності та послуг?

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Діяльність щодо надання комплексу послуг виробничого, комерційного та науково-технічного характеру, яку виконують спеціалізовані інженерно-консультаційні, промислові, будівельні та інші компанії.
2. Фінансові ресурси, що надаються професійними інвесторами, які інвестують у молоді, швидко зростаючі компанії, що мають значний потенціал зростання і реалізують інноваційні проекти з високим рівнем ризику.
3. Довгострокова оренда машин, устаткування тощо.
4. Надання великою фірмою дрібній фірмі права використання її товарного знака, торговельної марки або знака обслуговування.
5. Відрахування від доходу ліцензіата протягом усього періоду дії угоди.
6. Наукова, технічна й навчальна література, комп'ютерні банки даних, довідники й аналітичні дослідження, технічні стандарти й інструкції, фірмові каталоги й проспекти, патентні описи.
7. Дозвіл ліцензіара на використання ліцензіатом винаходу, науково-технічного досягнення, технічних знань, виробничого досвіду, секретів виробництва тощо протягом певного терміну за обумовлену в ліцензійній угоді винагороду.
8. Сукупність економічних відносин між іноземними контрагентами з приводу використання результатів науково-технічної діяльності, що мають наукову й практичну цінність.
9. Середньострокова оренда машин, устаткування терміном від 1 року до 3–5 років.
10. Передача, викрадення або збирання з метою передачі іноземній державі або компанії відомостей у науково-технічній і виробничій сферах, що становлять державну або комерційну таємницю.

Поняття:

- а) венчурний капітал;
- б) хайринг;
- в) промислове шпигунство;
- г) лізинг;
- д) роялті;
- е) науково-технічні публікації;
- є) франчайзинг;
- ж) ліцензія;

- з) міжнародний інжиніринг;
- и) міжнародний технологічний обмін.

Вправа 2. *Знайдіть єдину правильну відповідь.*

1. До основних форм передачі технологій не відносять:
  - а) науково-технічні публікації;
  - б) міграцію вчених;
  - в) ліцензію;
  - д) промисловий шпіонаж.
2. Об'єктом права промислової власності є:
  - а) літературний твір;
  - б) корисна модель;
  - в) база даних;
  - г) комп'ютерна програма.
3. Здобуття права на винахід засвідчується:
  - а) патентом;
  - б) ліцензією;
  - в) авторським свідоцтвом;
  - г) сертифікатом.
4. Дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди – це:
  - а) піратство;
  - б) хакерство;
  - в) рейдерство;
  - г) плагіат;
  - д) промисловий шпіонаж.
7. До сегментів світового ринку технологій не відносять ринок:
  - а) патентів і ліцензій;
  - б) високотехнологічного капіталу;
  - в) торгових марок;
  - г) науково-технічних фахівців.
8. Нормативно-правову базу функціонування міжнародного обміну технологій забезпечує:
  - а) Статут ООН;
  - б) Декларація незалежності;
  - в) Міжнародний кодекс поведінки у сфері передачі технологій;
  - г) Міжнародна технологічна конвенція 1984 р.
9. Оренда устаткування на 9 місяців являє собою:
  - а) ліцензію;
  - б) рейтинг;
  - в) лізинг;
  - г) хайринг;
  - д) ренту.
10. Довгострокову оренду машин та устаткування називають:
  - а) хайрингом;

- б) рейтингом;
- в) інжинірингом;
- г) лізингом.

11. Технологія являє собою:

- а) патент;
- б) набір конструкторських рішень;
- в) високоякісний програмний продукт;
- г) нормативно-правовий документ.

12. Провідну роль на ринку корисних моделей та промислових зразків відіграє:

- а) КНР;
- б) Україна;
- в) США;
- г) Японія;
- д) Ізраїль.

13. Найбільшим патентовласником у світі є:

- а) КНР;
- б) Україна;
- в) США;
- г) Сінгапур;
- д) Південна Корея.

14. Ліцензійний платіж у вигляді сум, які сплачуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності – це:

- а) паушальний платіж;
- б) флеш-рояль;
- в) комбінований платіж;
- г) роялті;
- д) амортизація нематеріальних активів.

15. За методикою ОЕСР при поділі видів промислової діяльності за рівнем технологічного розвитку до високотехнологічними відносяться галузі, що виробляють:

- а) комп'ютери, електронні та оптичні прилади;
- б) електричне обладнання;
- в) кокс та продукти нафтопереробки;
- г) продукти харчування;
- д) одяг та шкіряні вироби.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Імпорт технологій – це доступ до сучасних нововведень.
2. Міжнародний науково-технологічний обмін найбільш вигідний країнам, що розвиваються.
3. У розвинутих країнах світу створюється найбільша частина технологій.
4. Передача технологій за кордон сприяє збільшенню виторгу фірми.
5. Франчайзинг дуже розповсюджений в Україні.
6. Металургія відноситься до високотехнологічних видів діяльності.
7. Інжиніринг в Україні не має перспектив.

8. Монопольне право патентовласників на винаходи та корисні моделі перешкоджає науково-технічному та інноваційному розвитку.

9. Міжнародний технологічний обмін сприяє автаркізації національної економіки.

10. Провідну роль у сучасному міжнародному обміні технологій відіграє міжфірмовий обмін.

Лекція 6.

Тема: «Міжнародна торговельна політика: сучасні тенденції та інструменти»

Основний зміст

6.1. Глобальний вимір міжнародної торговельної політики.

6.2. Сучасне тарифне та нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.

6.3. Регулювання міжнародних торговельних відносин.

Основні терміни і поняття

Сутність, структура та функції глобального валютного ринку. Валютні операції. Валютний ринок та структура світового валютного ринку. Валютний ринок України та особливості його функціонування. Сутність та структура платіжного балансу та економічна рівновага. Економічний вимір європейської інтеграції України.

Контрольні та дискусійні питання

1. Обґрунтуйте наслідки впровадження митного тарифу на імпорту автомобілів в Україну.

2. Які інструменти прихованого протекціонізму застосовуються в Україні?

3. У чому полягають відмінності впливу митного тарифу та експортної субсидії?

4. Які аргументи застосовують прихильники та супротивники митних тарифів?

5. Які заходи міжнародної торговельної політики пріоритетні в умовах глобалізації?

6. Які принципи екологічного захисту домінують при виборі варіантів торговельної політики?

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Кількісне обмеження імпортованої продукції.

2. Інструмент ЗЕД, що вводиться для окремих країн з метою стимулювання імпорту.

3. Кількісне обмеження обсягів іноземної продукції, дозволеної щорічно для ввозу в країну.

4. Державні грошові збори, що стягуються через митні установи з товарів, що перетинають державний кордон.

5. Державне стимулювання експорту за рахунок бюджету.

6. Продаж на експортному ринку товару за ціною, нижчою від ціни на національному ринку.

7. Продаж товару на експортному ринку за ціною, нижчою за його вартість.

8. Ввіз на митну територію країни імпортованого товару за ціною, нижчою від порівняльної ціни на товар у країні експорту, що завдає шкоди національному виробнику.

Поняття:

- а) митні тарифи;
- б) експортні субсидії;
- в) вартісний демпінг;
- г) імпортна квота;
- д) імпортований депозит;
- е) пільгове мито;
- є) демпінг;
- ж) ціновий демпінг.

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. Виберіть правильне визначення митного тарифу:

а) конкретна ставка митного збору, яку необхідно сплатити при вивезенні або ввезенні товару на територію країни;

б) ставка, що залежить від обсягу імпорту товару;

в) обов'язковий збір, що є умовою експорту або імпорту.

2. За напрямом дії імпортовані квоти бувають:

а) експортними;

б) селективними;

в) галузевими;

д) імпортованими.

3. До функцій митного тарифу не відносять:

а) фіскальну;

б) перерозподільну;

в) балансуєчу;

г) протекціоністську.

4. Головний міжнародний регулятор світової торгівлі – це:

а) НАТО;

б) СОТ;

в) ООН;

г) СНД.

5. Штаб-квартира СОТ знаходиться у:

а) Києві;

б) Мілані;

в) Парижі;

г) Женеві.

6. Ввіз на митну територію країни імпортованого товару за ціною, нижчою від порівняльної ціни на товар у країні експорту, що завдає шкоди національному виробнику – це:

а) демпінг;

б) квотування;

в) експортна субсидія;

г) ліцензія.

7. Пільги фінансового характеру, що надаються державою експортерам для розширення вивезення товарів за кордон, – це:

- а) дотації;
- б) демпінг;
- в) експортні субсидії;
- г) премії.

8. Додаткові імпорتنі збори, якими обкладаються товари, що експортуються за цінами, нижчими за рівень світових цін або внутрішніх цін імпортуючої країни, – це:

- а) антидемпінгові тарифи;
- б) експортні субсидії;
- в) митні тарифи.

9. Державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання інструментів тарифного і нетарифного регулювання:

- а) фритредерство;
- б) протекціонізм;
- в) автаркія.

10. Яка з нижчеперелічених галузей промисловості займає найбільшу частку в експорті України:

- а) деревообробна;
- б) металургійна;
- в) легка.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Головним інструментом зовнішньоторгової політики є митний тариф.

2. Компенсаційне мито використовується, якщо при виробництві чи збуті імпортованих товарів у країні-експортері не видавалися субсидії.

3. Специфічні тарифи встановлюють у процентах до митної вартості товару.

4. Антидемпінгові тарифи – державні грошові збори, що стягуються через митні установи з товарів і майна, що провозяться через державний кордон.

5. Протекціонізм – це державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання інструментів лише тарифного регулювання.

6. Експортні субсидії – державне стимулювання експорту за рахунок бюджету.

7. Імпорتنі квоти – кількісне обмеження обсягів іноземної продукції, дозволеної щорічно для ввозу в країну.

8. Демпінг – додаткові імпорتنі збори, якими обкладаються товари, що експортуються за цінами, нижчими від рівня світових цін або внутрішніх цін імпортуючої країни.

9. СОТ – головний міжнародний регулятор світової торгівлі. Вона є правонаступницею Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ) з 1995 р.

10. G 20 – формат міжнародних нарад глав держав, міністрів фінансів і глав центральних банків 19 провідних національних економік світу і ЄС. У країнах G 20 проживає дві третини населення світу, створюється 90% світового ВВП, між економічними суб'єктами цих країн здійснюється 80% обсягів міжнародної торгівлі.

РОЗДІЛ 3. «РУХ КАПІТАЛУ ТА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ»

Лекція 7.

Тема: «Глобальний фінансовий капітал та світовий фінансовий ринок»

Основний зміст

- 7.1. Міжнародний рух капіталів: сутність, причини, форми та показники.
- 7.2. Особливості сучасного міжнародного руху капіталів та феномен фінансіалізації.
- 7.3. Світовий фінансовий ринок, його структура та функції.
- 7.4. Портфельні іноземні інвестиції та міжнародний ринок цінних паперів.

Основні терміни і поняття

Міжнародний фінансовий ринок, міжнародний грошовий ринок, міжнародний ринок капіталів, міжнародний рух капіталу, експорт капіталу, імпорт капіталу, чистий приплив капіталу, міжнародна інвестиційна позиція країни, міжнародні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції, перехресні інвестиції, інституціональні інвестори, цінні папери, міжнародний ринок цінних паперів, втеча капіталу, міжнародний кредит, міжнародна гуманітарна та фінансова допомога.

Контрольні та дискусійні питання

1. Розкрийте об'єктивні основи та причини міжнародного руху капіталу.
2. Охарактеризуйте основні форми міжнародного руху капіталу. Які основні показники використовуються для їх оцінки та аналізу?
3. Розкрийте характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу. На які фінансові інновації, на Вашу думку, слід очікувати протягом наступного двадцятиріччя?
4. Наведіть структуру світового фінансового ринку та охарактеризуйте його основні елементи.
5. Надайте визначення світового фінансового ринку, назвіть та розкрийте (з наведенням конкретних прикладів) його основні функції.
6. Проаналізуйте коротко- та довгострокові наслідки впливу фінансіалізації на розвиток міжнародної економіки.
7. Поясніть основні причини та наведіть приклади віртуалізації світового фінансового ринку.
8. Охарактеризуйте основні інструменти ринку цінних паперів.
9. Розкрийте принципи функціонування та структуру міжнародного ринку цінних паперів.
10. Як Ви вважаєте, чи Україна має шанси стати потужним світовим фінансовим офшором? Відповідь аргументуйте.

Вправи:

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідні йому терміни та поняття.

1. Різниця між обсягом надходження грошових коштів із-за кордону (через позики і продаж іноземним інвесторам фінансових активів) та обсягом вивозу капіталу у формах позик іноземним позичальникам чи купівлі фінансових активів зарубіжних емітентів.

2. Статистичний показник, що кумулятивним підсумком відображає співвідношення фінансових активів, якими володіє країна за кордоном, та активами, якими володіють іноземці в країні.

3. Процес забезпечення позичених коштів шляхом страхування й перестраховування кредитних ризиків.

4. Сукупність відносин щодо переміщення капіталу між національними економіками та поза національними економіками на постійних чи термінових засадах заради максимізації його прибутковості чи досягнення інших економічних, соціальних і політичних вигод.

5. Цінні папери, що обертаються на ринку, засвідчують участь їх власника у формуванні статутного фонду акціонерного товариства та надають майнове право і право на отримання відповідної частки доходів у вигляді дивідендів.

6. Частка експорту капіталу у ВВП країни.

7. Вкладення капіталу в іноземні цінні папери, що не надає інвесторові реального контролю над об'єктом інвестування, і метою якого є виключно отримання доходу у формі дивідендів, відсотків, курсової різниці чи страхової премії

8. Міждержавний рух капіталу в формі надання валютних і товарних ресурсів за умов зворотності, строковості й платності.

9. Система однорідних національних і регіональних ринків, де здійснюються короткострокові кредитно-позикові операції, що обслуговують рух обігового капіталу фірм, короткотривалих ресурсів банків, установ, держави і приватних осіб.

10. Похідні (вторинні) фінансово-грошові інструменти, що засвідчують право їх власника на купівлю або продаж первинних цінних паперів.

Поняття:

- а) міжнародний грошовий ринок;
- б) фінансові деривативи;
- в) міжнародний кредит;
- г) коефіцієнт експорту капіталу;
- д) чистий приплив капіталу;
- е) портфельні інвестиції;
- є) сек'юритизація;
- ж) акції;
- з) міжнародний рух капіталу;
- и) міжнародна інвестиційна позиція країни.

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. Міжнародний рух капіталу стає типовим явищем міжнародної економіки, починаючи із:

- а) другої половини XVII-го сторіччя;
- б) першої половини XVIII-го сторіччя;
- в) кінця XIX - го сторіччя;
- г) середини XX- го сторіччя;
- д) початку XXI-го сторіччя.

2. Об'єктивною основою міжнародного руху капіталу є:

- а) різні форми політичного устрою країн;

- б) міжнародний поділ праці та кооперація виробництва;
  - в) нерівномірність економічного розвитку країн;
  - г) міжнародна конкуренція.
3. Визначити відносний показник міжнародного руху капіталу:
- а) обсяг імпорту капіталу;
  - б) кількість підприємств в країні, утворених за участю іноземного капіталу;
  - в) частка іноземного капіталу у внутрішніх інвестиційних видатках;
  - г) величина зовнішньої заборгованості країни;
  - д) чистий приплив капіталу.
4. Домінуючим компонентом сучасної структури міжнародного руху капіталу є:
- а) прямі інвестиції;
  - б) портфельні інвестиції;
  - в) міжбанківські кредити та банківські депозити;
  - г) гранти та міжнародні трансферти.
5. Визначити, яка з форм міжнародного руху капіталу дозволяє інвестору отримати контроль над об'єктом інвестування:
- а) портфельні інвестиції;
  - б) прямі інвестиції;
  - в) міжнародний кредит;
  - г) гранти та пільгові кредити.
6. Найбільша в світі частка перехресних інвестицій здійснюється:
- а) країнами Східної Європи;
  - б) країнами ОЕСР;
  - в) країнами Східної Азії;
  - г) країнами Латинської Америки.
7. Міжнародна інвестиційна позиція країни визначає:
- а) співвідношення активів, якими володіє країна за кордоном, та активами, якими володіють іноземці в країні;
  - б) різницю між обсягом надходження грошових коштів із-за кордону та обсягом вивозу капіталу у формах позик іноземним позичальникам чи купівлі фінансових активів зарубіжних емітентів;
  - в) частку іноземного капіталу у внутрішніх інвестиційних видатках;
  - г) обсяг залучених протягом року іноземних інвестицій на душу населення.
8. На міжнародному ринку грошей можна отримати:
- а) гранти;
  - б) короткострокові (терміном до 1-го року) кредити;
  - в) середньострокові (3-5 років) кредити;
  - г) довгострокові кредити.
9. До структури міжнародного ринку капіталів не включається:
- а) кредитний ринок;
  - б) фондовий ринок;
  - в) грошовий (валютний) ринок;
  - г) ринок страхового капіталу.
10. Провідним фінансовим центром світу є:
- а) Париж;
  - б) Лондон;
  - в) Нью-Йорк;
  - г) Токіо;

д) Кайманові острови.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.*

1. Регулююча функція світового фінансового ринку полягає у визначенні на підставі взаємодії попиту та пропозиції ціни купівлі-продажу різноманітних фінансових активів та кредитних грошей.

2. Головною функцією міжнародного ринку капіталу є забезпечення міжнародної ліквідності.

3. Від'ємна чиста міжнародна інвестиційна позиція характеризує країну як чистого кредитора – донора фінансових ресурсів.

5. У короткому періоді фінансіалізація позитивно впливає на зростання ВВП та примноження національного багатства країн світу.

6. Усі операції з міжнародного руху капіталів опосередковуються світовим фінансовим ринком.

7. Портфельним іноземним інвестиціям в порівнянні з прямими інвестиціями притаманна більш висока ліквідність та мобільність.

8. Найбільш динамічним сегментом сучасного міжнародного ринку цінних паперів є сегмент акцій приватних компаній.

9. Ф'ючерси – це особливий вид цінних паперів, що випускаються разом з облігаціями чи привілейованими акціями і дають їх власнику право на покупку визначеної кількості звичайних акцій за обговореною ціною протягом визначеного періоду.

10. Міжнародні фінансово-кредитні інститути є найбільшими портфельними інвесторами світу.

Лекція 8.

Тема: «Глобальне виробництво та прямі інвестиції»

Основний зміст

8.1. Глобалізація і транснаціоналізація виробництва. ТНК і МНК.

8.2. Сучасні форми та методи прямого іноземного інвестування.

Основні терміни і поняття

Міжнародні інвестиції, країна базування, приймаюча країна, прямі іноземні інвестиції, ринок прямих інвестицій, форми прямого іноземного інвестування, міжнародна корпорація, транснаціональна корпорація, фактори прямого іноземного інвестування, іноземна інвестиційна діяльність, інтернаціоналізація виробництва, міжнародне виробництво, концепція міжнародного виробництва, дочірня компанія, філія, спільне підприємство, стратегічний альянс, асоційована компанія, контрактні форми співробітництва, типи міжнародного виробництва, стратегії прямого іноземного інвестування.

Контрольні та дискусійні питання

1. У чому полягає сутність транснаціональної корпорації (ТНК) та чим вона відрізняється від мультинаціональної корпорації (МНК)?

2. Як розраховується індекс транснаціональності та яке його значення для аналізу діяльності ТНК?
3. Які кількісні критерії використовуються для віднесення компанії до ТНК згідно з міжнародними правилами?
4. Назвіть основні мотиви здійснення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) транснаціональними корпораціями.
5. У чому полягає різниця між Greenfield-інвестиціями та злиттями і поглинаннями (M&A)?
6. Поясніть роль реінвестицій прибутків у розвитку дочірніх підприємств.
7. Які переваги та недоліки має внутрішньо-корпоративне фінансування?
8. Порівняйте дочірні компанії, асоційовані компанії та філії за правовим статусом та ступенем контролю.
9. Чому стратегічні альянси та партнерства стали важливими формами міжнародного інвестування?
10. Що таке платформенні інвестиції та яку роль вони відіграють у цифровій економіці?
11. Як ESG-компонент впливає на рішення інвесторів щодо розміщення ПІІ?
12. У чому суть неаршорингу та чому він став актуальним для України?
13. Які переваги та ризики пов'язані з діяльністю суверенних фондів добробуту (SWF) на ринку ПІІ?
14. Як глобальні тенденції вплинули на структуру та динаміку ПІІ у 2020-2025 рр.?
15. Оцініть позитивний і негативний вплив діяльності ТНК на економіку України.

Вправи:

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Міжнародна компанія, яка володіє або контролює виробничі чи сервісні підрозділи у двох або більше країнах.
2. Показник, що визначається як середнє значення частки іноземних активів, продажів та зайнятих у загальних обсягах корпорації.
3. Первинні вкладення у створення нового підприємства або виробництва «з нуля».
4. Метод міжнародного інвестування, що передбачає купівлю або об'єднання з існуючою компанією в іншій країні.
5. Використання нерозподіленого прибутку дочірніх компаній для подальшого розвитку або модернізації.
6. Переміщення виробничих потужностей або послуг у географічно ближчу або культурно сумісну країну.
7. Інвестиції у цифрові платформи, що забезпечують роботу в електронній комерції, фінтеху чи логістиці.
8. Комплекс екологічних, соціальних та управлінських критеріїв, що враховуються інвесторами при ухваленні рішень.
9. Довгострокові інвестиційні інститути, створені державами для управління національними фінансовими активами.
10. Міжнародне партнерство компаній без формального об'єднання капіталу для координації діяльності.

Поняття:

- а) суверенні фонди добробуту;
- б) платформенні інвестиції;
- в) транснаціональна корпорація;
- г) стратегічний альянс;
- д) greenfield-інвестиції;
- е) реінвестиції прибутків;
- є) ESG-компонент;
- ж) неаршоринг;
- з) індекс транснаціональності;
- и) злиття та поглинання.

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. Який із наведених показників використовується для оцінки рівня міжнародної диверсифікації ТНК у межах індексу транснаціональності UNCTAD?
  - а) частка експорту у ВВП країни походження;
  - б) частка іноземних активів у загальних активах компанії;
  - в) частка податків, сплачених у країні походження;
  - г) рентабельність власного капіталу.
2. Яка з наведених форм ПІІ найчастіше пов'язана з отриманням швидкого доступу до готової клієнтської бази та місцевих мереж?
  - а) greenfield-інвестиції;
  - б) злиття та поглинання;
  - в) реінвестиції прибутків;
  - г) внутрішньокорпоративне фінансування.
3. Яка особливість цифрових ПІІ відрізняє їх від традиційних форм інвестування?
  - а) значна частка матеріальних активів;
  - б) переважна фізична присутність на ринках-реципієнтах;
  - в) високе співвідношення доходу до активів;
  - г) виключне використання державних субсидій.
4. Яка з перелічених стратегій найбільш тісно пов'язана з тенденцією регіоналізації інвестиційних потоків?
  - а) friend-shoring;
  - б) greenfield-інвестиції;
  - в) стратегічні альянси;
  - г) реінвестиції прибутків.
5. Який приклад належить до «зелених» ПІІ у контексті ESG-компонента?
  - а) будівництво вугільної електростанції;
  - б) встановлення сонячної електростанції;
  - в) розширення металургійного виробництва;
  - г) купівля земельної ділянки під торговий центр.
6. Яка з наведених характеристик є типовою для суверенних фондів добробуту?
  - а) короткостроковий інвестиційний горизонт;
  - б) переважне інвестування у спекулятивні активи;
  - в) контрциклічний характер інвестицій;

- г) виключно внутрішнє фінансування.
7. Який метод здійснення ПІІ найчастіше використовується у високотехнологічних галузях без об'єднання капіталу?
- а) спільні підприємства;
  - б) стратегічні альянси;
  - в) greenfield-інвестиції;
  - г) внутрішньокорпоративне фінансування.
8. Що є головною перевагою реінвестицій прибутків як форми ПІІ?
- а) можливість уникнення валютних ризиків;
  - б) мінімізація культурних бар'єрів;
  - в) швидке виходження на нові ринки;
  - г) створення міжнародної мережі філій.
9. Який сектор є провідним реципієнтом ПІІ у сучасній глобальній структурі інвестицій?
- а) виробничий сектор;
  - б) сектор послуг;
  - в) видобувна промисловість;
  - г) сільське господарство.
10. Який чинник найчастіше лежить в основі рішень про неаршоринг виробництва?
- а) доступ до дешевих природних ресурсів;
  - б) наявність високої кваліфікації робочої сили та близькість до ринків збуту;
  - в) можливість уникнути міжнародних екологічних стандартів;
  - г) виключне прагнення знизити податкове навантаження.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Концепція еkleктичної парадигми Дж. Даннінга пояснює міжнародне виробництво через поєднання переваг власності, розміщення та інтерналізації.
2. Модель життєвого циклу продукту Р. Вернона передбачає, що інновації швидше поширюються у країнах, що розвиваються, ніж у розвинених країнах.
3. Неокейнсіанські теорії ПІІ акцентують увагу на впливі державної політики та попиту на визначення обсягів інвестицій.
4. Теорія конкурентного «Даймонда» Портера включає факторні умови, попит, суміжні та підтримуючі галузі, а також стратегію, структуру та конкуренцію фірм.
5. Основною мотивацією ринково-орієнтованих ПІІ є зниження виробничих витрат у країні-реципієнті.
6. Позитивним наслідком діяльності ТНК є підвищення інтеграції національної економіки у світові ланцюги доданої вартості.
7. Одним із негативних наслідків діяльності ТНК є стимулювання розвитку малих місцевих підприємств у стратегічних секторах.
8. Суверенні фонди добробуту зазвичай інвестують у високоризикові стартапи з коротким інвестиційним горизонтом.
9. ESG-інвестиції спрямовані на проекти, що відповідають цілям сталого розвитку та враховують екологічні, соціальні та управлінські критерії.
10. Регіоналізація інвестиційних потоків є наслідком зростання геополітичної стабільності у світі.

Лекція 9.

Тема: «Міжнародний кредит у добу глобалізації економіки»

Основний зміст

- 9.1. Міжнародний кредит: сутність, форми та функції в глобальній економіці.
- 9.2. Міжнародні фінансово-кредитні інститути, їх задачі та напрями діяльності.
- 9.3. Проблема зовнішньоекономічної заборгованості та шляхи її вирішення.

Основні терміни і поняття

Міжнародний кредит, міжнародне запозичення, міжнародні кредитно-фінансові установи, принцип цільової обумовленості кредитування, кредитна лінія, товарний кредит, кредит «Stand-by», ставка LIBOR, кредитна дискримінація, Міжнародний валютний фонд, Група Світового Банку, валовий зовнішній борг країни, чиста боргова позиція країни, коефіцієнт обслуговування зовнішнього боргу, криза зовнішньої заборгованості, реструктуризація та рефінансування зовнішнього боргу, дефолт.

Контрольні та дискусійні питання

1. У чому полягають роль та функції міжнародного в сучасній міжнародній економіці?
2. Назвіть основні позитивні та негативні наслідки міжнародного кредитування.
3. Охарактеризуйте основні форми міжнародного кредитування.
4. Партія “Зелена планета” на своєму Інтернет-сайті розмістила наступне повідомлення: «Європейський банк реконструкції і розвитку та Фонд чистих технологій надали на 5 років кредит розміром 6,9 мільйона євро українському девелоперу «Rengy Sarata LLC» для розробки, будівництва та експлуатації сонячної електростанції потужністю 9,5 МВт в Шаргороді біля Вінниці». За відомими Вам критеріями класифікації міжнародного кредиту надайте характеристику даної кредитної операції.
5. Поясніть, у чому полягає призначення міжнародних фінансово-кредитних інститутів?
6. Які провідні міжнародні фінансово-кредитні інститути Ви знаєте? З якими з них найбільш активно співпрацює Україна?
7. Поясніть, у чому полягають зміст та причини явища перехресного запозичення кредитних ресурсів розвиненими країнами?
8. Розкрийте основні причини міжнародної кризи заборгованості. У чому вона проявляється? Запропонуйте власний варіант вирішення цієї проблеми.
9. Проаналізуйте, які загрози національній економічній безпеці пов’язані із підвищенням рівня зовнішньої заборгованості.
10. Як Ви вважаєте, чи є проблема зовнішньої заборгованості актуальною для України? Відповідь обґрунтуйте.

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідні йому терміни та поняття.

1. Неформальна міжнародна організація найбільших банків-кредиторів.
2. Відношення платежів по обслуговуванню зовнішньоекономічної заборгованості

(поточного зовнішнього боргу) до валютних доходів країни від експорту товарів та послуг.

3. Всесвітні та регіональні інститути, створені на основі міждержавних угод з метою регулювання валютно-кредитних і фінансових відносин.

4. Показник, що відображає відсоткове співвідношення чистого зовнішнього боргу до ВВП.

5. Загальний обсяг заборгованості за всіма існуючими зобов'язаннями, що мають бути сплачені боржником у вигляді основної суми та/або відсотків у будь-який час у майбутньому, і які є зобов'язаннями резидентів цієї економіки перед нерезидентами.

6. Міждержавний рух капіталу в формі надання валютних і товарних ресурсів на умовах зворотності, строковості та платності.

7. Ситуація, в якій країна, спираючись на власні ресурси та економічний потенціал, виявляється хронічно неспроможна своєчасно та повному обсязі виконувати свої міжнародні боргові зобов'язання.

8. Середньозважена ставка відсотку за міжбанківськими кредитами, що надаються на різний термін у різних валютах на лондонському міжбанківському ринку.

9. Відсоткове відношення валового зовнішнього боргу до ВВП країни.

10. Зміна доходності позик, яка проводиться внаслідок зміни ситуації на валютно-фінансовому ринку чи погіршення фінансового стану держави, коли вона не в змозі виплачувати попередньо оговорені відсотки.

Поняття:

- а) міжнародний кредит;
- б) криза зовнішньої заборгованості;
- в) конверсія зовнішнього боргу;
- г) валовий зовнішній борг країни;
- д) ставка LIBOR;
- е) коефіцієнт зовнішнього боргу;
- є) міжнародні кредитно-фінансові інститути;
- ж) коефіцієнт обслуговування зовнішнього боргу;
- з) Лондонський клуб кредиторів;
- и) чиста боргова позиція.

Вправа 2. Знайдіть правильну відповідь.

1. Який з принципів міжнародного кредитування є варіативним (необов'язковим):

- а) зворотність;
- б) забезпеченість;
- в) платність;
- г) терміновість.

2. Порушення якого з принципів міжнародного кредитування зазвичай викликає кредитну дискримінацію позичальника:

- а) зворотності;
- б) забезпеченості;
- в) платності;
- г) терміновості;
- д) цільової обумовленості.

3. Серед методів кредитної дискримінації немає:

- а) відстрочки погашення боргу;
- б) обмеження розмірів кредиту;
- в) скорочення всього терміну чи пільгового періоду;
- г) підвищення процентних ставок, комісійних премій і зборів;
- д) вимоги щодо додаткового забезпечення та гарантій.

4. Форфейтинг та факторинг є різновидами:

- а) товарного кредиту;
- б) ломбардного кредиту;
- в) депозитного кредиту;
- г) кредиту «Stand-by».

5. Кредит, за яким ставка відсотка регулярно переглядається відповідно до зміни вартості позичкових коштів на міжнародному ринку капіталів, називається:

- а) бланковий;
- б) прогресивний;
- в) ф'ючерсний;
- г) ролловерний;
- д) револьверний.

6. Який з наведених міжнародних кредитно-фінансових інститутів не входить в групу Світового Банку:

- а) Міжнародна фінансова корпорація;
- б) Міжнародний банк реконструкції та розвитку;
- в) Банк міжнародних розрахунків;
- г) Багатостороннє агентство з гарантій по інвестиціях.

7. Україна не є членом:

- а) Світового банку;
- б) Банку міжнародних розрахунків;
- г) Міжнародного банку реконструкції та розвитку;
- д) Міжнародного валютного фонду.

8. Основним акціонером Міжнародного валютного фонду є:

- а) США;
- б) Японія;
- в) Сполучене Королівство;
- г) КНР;
- д) Німеччина.

9. Коефіцієнт обслуговування зовнішнього боргу визначається через:

- а) відношення темпів приросту зовнішнього боргу до темпів щорічного приросту чистого експорту;
- б) відношення поточного зовнішнього боргу до валютних доходів країни від експорту товарів та послуг;
- в) відношення офіційних міжнародних валютних резервів до короткострокової зовнішньої заборгованості;
- г) відсоткове відхилення від ліміту валового зовнішнього боргу, встановленого для країни Світовим банком.

10. Якщо в певній країні коефіцієнт зовнішньої заборгованості дорівнює 90% ВВП, а відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг становить

250%, то рівень її зовнішньої заборгованості вважається:

а) низьким;	г) високим;
б) середнім;	д) не піддається класифікації.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.*

1. Міжнародне запозичення і міжнародний кредит є тотожними поняттями.
2. Атрибутами міжнародного кредиту є принципи зворотності, строковості, платності і плановості.
3. Україна є членом Міжнародного банку розрахунків.
4. Членство у МВФ є обов'язковою умовою для вступу до Світового Банку.
5. МВФ концентрує більше своєї уваги на питаннях короткострокової фінансової стабільності, тоді як Світовий банк зосереджується переважно на середньо- та довгострокових проектах структурних та галузевих перетворень в економіках країн - членів.
6. ЄБРР працює лише на комерційних засадах і надає тільки цільові кредити під конкретні проекти приватним і державним структурам на потреби розвитку економіки та екологічної безпеки.
7. Найбільшими боржниками світу є країни з низьким рівнем доходу.
8. Критичне значення коефіцієнту обслуговування зовнішнього боргу дорівнює 100%.
9. Додатне значення чистої боргової позиції країни засвідчує, що вона є чистим позичальником – імпортером кредитних ресурсів.
10. Кредит «Stand-by» - кредит, який видається позичальнику-імпортеру внаслідок перевідступлення факторинговій компанії як неоплачених боргових вимог, що виникають між контрагентами у процесі реалізації товарів і послуг на умовах комерційного кредиту, так і зобов'язань з відповідного обслуговування постачальника.

Лекція 10.

Тема: «Глобалізація світового ринку праці»

Основний зміст

- 10.1. Особливості формування та розвитку світового ринку праці.
- 10.2. Сегментація світового ринку праці в умовах глобалізації.
- 10.3. Сучасні тенденції розвитку світового ринку праці.
- 10.4. Глобальне регулювання світового ринку праці.

Основні терміни і поняття

Світовий ринок праці, глобалізація ринку праці, Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна конференція праці, Міжнародна організація з питань міграції, світові центри тяжіння робочої сили, міжнародні профспілки, конвенція МОП.

Контрольні та дискусійні питання

1. Що таке світовий ринок праці?
2. Визначте основні тенденції розвитку світового ринку праці.

3. Що являє собою глобалізація ринку праці?
4. Визначте основні світові центри тяжіння робочої сили.
5. Назвіть керівні органи МОП.
6. Які спеціальні програми розроблені МОМ у галузі трудової міграції?
7. Проаналізуйте вплив світової фінансової кризи 2008-2009 рр. на світовий ринок праці.
8. Чим можна пояснити нижчий рівень безробіття в країнах СНД у порівнянні з країнами ЄС?

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Система відносин, що виникають з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів.
2. Формування єдиного механізму узгодження попиту та пропозиції робочої сили незалежно від країни проживання людини.
3. Найбільш розвинутий міжнародний ринок праці сформувався у регіоні...
4. Вищий орган МОП.
5. Головний виконавчий орган МОП.
6. Виконавчий орган МОМ.
7. Найбільший потенціал трудових ресурсів має регіон...
8. Переважання короткострокових контрактів характерно для мігрантів у регіон.
9. Спеціальна програма МОМ у галузі трудової міграції.

Поняття:

- а) Західна Європа;
- б) Азіатсько-Тихоокеанський регіон;
- в) глобалізація ринку праці;
- г) світовий ринок праці;
- д) Міжнародна конференція праці;
- е) Адміністративна рада;
- є) Виконавчий Комітет;
- ж) Південноафриканський Регіон;
- з) міграція в інтересах розвитку.

Вправа 2. *Оберіть єдину правильну відповідь.*

1. Формування єдиного механізму узгодження попиту та пропозиції робочої сили незалежно від країни проживання людини – це:
  - а) глобалізація економіки;
  - б) світовий ринок праці;
  - в) глобалізація ринку праці;
  - г) регулювання ринку праці.
2. Система відносин, що виникають з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів, – це:
  - а) глобалізація економіки;

- б) світовий ринок праці;
  - в) глобалізація ринку праці;
  - г) регулювання ринку праці.
3. Головною проблемою глобалізації економіки є:
- а) мілітаризація;
  - б) обмеженість можливостей макроекономічної політики;
  - в) інфляція;
  - г) обмеження можливостей маркетингу.
4. Причиною сучасної інтенсифікації процесів глобалізації ринку праці є:
- а) швидкі технологічні зміни;
  - б) екологічні проблеми;
  - в) мілітаризація економіки;
  - г) інфляція.
5. Найбільш розвинутий міжнародний ринок праці сформувався у:
- а) США;
  - б) Азіатсько-Тихоокеанському регіоні;
  - в) Західній Європі;
  - г) Латинській Америці.
6. Найбільший потенціал трудових ресурсів має:
- а) Західна Європа;
  - б) Азіатсько-Тихоокеанський регіон;
  - в) США;
  - г) Латинська Америка.
7. В ОАЕ іммігранти становлять частину населення:
- а) 10%;
  - б) 30%;
  - в) 60%;
  - г) 90%.
8. Головною країною імміграції в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні є:
- а) Японія;
  - б) Австралія;
  - в) Малайзія;
  - г) Південна Корея.
9. МОП стала спеціалізованою організацією ООН у:
- а) 1919 р.;
  - б) 1946 р.;
  - в) 1951 р.;
  - г) 1930 р.
10. Вищим керівним органом МОП є:
- а) МКП;
  - б) МБП;
  - в) МОМ;
  - г) ОБСЄ.
11. Конвенція № 2 МОП має назву:
- а) «Про безробіття»;
  - б) «Про політику в галузі зайнятості»;

- в) «Про організацію служби зайнятості»;
- г) «Про встановлення мінімальної заробітної плати».

12. Конвенція № 131 МОП має назву:

- а) «Про безробіття»;
- б) «Про політику в галузі зайнятості»;
- в) «Про організацію служби зайнятості»;
- г) «Про встановлення мінімальної заробітної плати».

13. МОМ створена у:

- а) 1919 р.;   б) 1946 р.;
- в) 1951 р.;   г) 1980 р.

14. Вищим керівним органом МОМ є:

- а) Виконавчий Комітет;
- б) Рада;
- в) Конференція;
- г) Бюро.

15. Спеціальна програма МОМ у галузі трудової міграції має назву:

- а) «Об'єднані сили»;
- б) «Об'єднаний розвиток»;
- в) «Об'єднані експерти»;
- г) «Об'єднані нації».

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Світовий ринок праці – це реструктуризація міжнародного поділу праці.
2. Діяльність ТНК сприяє експорту робочих місць з економічно розвинутих країн.
3. В умовах функціонування ТНК посилюється вплив профспілок.
4. Найбільш розвинутий ринок праці сформувався у Західній Європі.
5. Країни Латинської Америки мають найбільший у світі трудовий потенціал.
6. МКП – вищий орган МОМ.
7. МБП – постійно діючий секретаріат МОП.
8. МОМ створена у 1919 р.
9. У галузі трудової міграції МОМ розроблена програма «Вибіркова міграція».
10. У галузі трудової міграції МОМ розроблена програма «Ефективна міграція».

Лекція 11.

Тема: «Міжнародна трудова міграція: сучасні регіональні та глобальні тенденції»

Основний зміст

- 11.1. *Сутність, фактори та види міжнародної трудової міграції.*
- 11.2. *Наслідки міжнародної трудової міграції.*
- 11.3. *Регулювання міжнародних міграційних процесів.*
- 11.4. *Україна у глобальних та регіональних міграційних процесах.*

Основні терміни і поняття

Еміграція, імміграція, міграція, сальдо міграції, міграційна квота, рееміграція, «відплив умів».

Контрольні та дискусійні питання

1. Які основні фактори міжнародної міграції робочої сили?
2. Охарактеризуйте основні види міжнародної міграції робочої сили.
3. У чому полягають стандартні ефекти міжнародної міграції робочої сили?
4. Проаналізуйте наслідки міжнародної міграції робочої сили для державних фінансів.
5. Визначте особливості імміграційних потоків в Україні.
6. Якими заходами можна протистояти «відпливу умів» з України?
7. Чи можна вважати заходи державної політики щодо примушення до рееміграції іноземних громадян за форму «прихованого протекціонізму» стосовно національного ринку праці?

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Переміщення працездатного населення з однієї країни до іншої у пошуках роботи або кращих умов життя.
2. Виїзд працездатного населення з країни.
3. Прибуття працездатного населення до країни.
4. Різниця між потоками імміграції та еміграції.
5. Сума потоків еміграції та імміграції.
6. Міграція науково-технічних кадрів.
7. Міграція, пов'язана з рухом трудових ресурсів між континентами.
8. Міграція, пов'язана з рухом трудових ресурсів у межах континенту.
9. Виїзд мігрантів в іншу країну на постійне місце проживання.
10. Виїзд мігрантів в іншу країну для роботи за контрактом.
11. Щорічна міграція, пов'язана із збиранням врожаю.
12. Перенаселеність країни в'їзду, пов'язана з міграцією.
13. Матеріальні та психологічні витрати, пов'язані з міграцією.
14. Наслідки трудової міграції для ринку праці.
15. Отримання нових знань унаслідок трудової міграції.

Поняття:

- а) еміграція, трудова міграція;
- б) імміграція;
- в) міжконтинентальна міграція;
- г) чиста міграція;
- д) внутрішньоконтинентальна міграція;
- е) валова міграція;
- є) постійна міграція;
- ж) сезонна міграція;
- з) тимчасова міграція;
- и) стандартний ефект міграції;
- і) позитивний побічний ефект міграції;
- ї) негативний побічний ефект міграції;

й) витрати міграції.

Вправа 2. *Оберіть єдину правильну відповідь.*

1. Міграція робочої сили – це:

- а) виїзд працездатного населення з країни за її кордони;
- б) в'їзд працездатного населення до країни з інших країн;
- в) повернення емігрантів на батьківщину на постійне проживання;
- г) переміщення працездатного населення через кордони певних національних економік зі зміною місця постійного проживання або періодичним поверненням до нього.

2. Еміграція робочої сили – це:

- а) виїзд працездатного населення з країни за її кордони;
- б) в'їзд працездатного населення до країни з інших країн;
- в) повернення емігрантів на батьківщину на постійне проживання;
- г) переміщення працездатного населення через кордони певних національних економік зі зміною місця постійного проживання або періодичним поверненням до нього.

3. Реєміграція робочої сили – це:

- а) виїзд працездатного населення з країни за її кордони;
- б) в'їзд працездатного населення до країни з інших країн;
- в) повернення емігрантів на батьківщину на постійне проживання;
- г) переміщення працездатного населення через кордони певних національних економік зі зміною місця постійного проживання або періодичним поверненням до нього.

4. «Відплив умів» – це:

- а) виїзд працездатного населення з країни за її кордони;
- б) в'їзд працездатного населення до країни з інших країн;
- в) міжнародна міграція висококваліфікованих кадрів;
- г) повернення емігрантів на батьківщину на постійне місце проживання;
- д) переміщення працездатного населення через кордони певних національних економік зі зміною місця постійного проживання або періодичним поверненням до нього.

5. Масова міграція робочої сили стала типовим явищем міжнародної економіки, починаючи з:

- а) першої половини ХХ ст.;
- б) середини ХІХ ст.;
- в) кінця ХVІІІ ст.

6. Вкажіть основні причини міграції населення:

- а) пошук роботи;
- б) отримання більш високих доходів;
- в) політичні репресії; г) правильно а, б, в;
- д) правильно а, б.

7. Який з перелічених факторів міграції населення не економічний?

- а) диференціація вартості робочої сили у межах окремих країн;
- б) стан національного ринку праці;
- в) дискримінація за національними та расовими ознаками;
- г) структурна перебудова економіки.

8. Вкажіть види міжнародних міграційних потоків робочої сили за територіальною ознакою:

- а) безповоротна, тимчасова, щоденна, маятникова;

б) легальна, нелегальна;
в) міжконтинентальна, континентальна;
г) міграція висококваліфікованої робочої сили, міграція некваліфікованої робочої сили;

д) міграція у межах розвинутих країн; міграція робочої сили між країнами, що розвиваються; міграція висококваліфікованої робочої сили з розвинутих країн до країн, що розвиваються; міграція з країн, що розвиваються, та постсоціалістичних країн до розвинутих.

9. Вкажіть види міжнародних міграційних потоків робочої сили за терміном:

а) тимчасова, щоденна, маятникова;
б) легальна, нелегальна;
в) міжконтинентальна, континентальна;
г) міграція висококваліфікованої робочої сили, міграція некваліфікованої робочої сили;

д) міграція у межах розвинутих країн; міграція робочої сили між країнами, що розвиваються; міграція висококваліфікованої робочої сили з розвинутих країн до країн, що розвиваються; міграція з країн, що розвиваються, та постсоціалістичних країн до розвинутих.

10. Вкажіть види міжнародних міграційних потоків робочої сили за ступенем законності:

а) тимчасова, щоденна, маятникова;
б) легальна, нелегальна;
в) міжконтинентальна, континентальна;
г) міграція висококваліфікованої робочої сили, міграція некваліфікованої робочої сили;

д) міграція у межах розвинутих країн; міграція робочої сили між країнами, що розвиваються; міграція висококваліфікованої робочої сили з розвинутих країн до країн, що розвиваються; міграція з країн, що розвиваються, та постсоціалістичних країн до розвинутих.

11. Вкажіть види міжнародних міграційних потоків робочої сили за рівнем кваліфікації мігрантів:

а) тимчасова, щоденна, маятникова;
б) легальна, нелегальна;
в) міжконтинентальна, континентальна;
г) міграція висококваліфікованої робочої сили, міграція некваліфікованої робочої сили;

д) міграція в межах розвинутих країн; міграція робочої сили між країнами, що розвиваються; міграція висококваліфікованої робочої сили з промислово розвинутих країн до країн, що розвиваються; міграція з країн, що розвиваються, та постсоціалістичних країн до розвинутих.

12. Який тип міграції населення передбачає щоденні поїздки до місця за кордони країни:

а) постійна;
б) тимчасова;
в) сезонна;
г) маятникова.

13. Валова міграція відображає:

- а) різницю між потоками імміграції та еміграції;
- б) суму потоків еміграції та імміграції;
- в) кількість мешканців держави, що залишили кордони країни та змінили її громадянство протягом року;
- г) кількість громадян країни, які прибули з інших держав та отримали її громадянство та (або) право на тимчасове місце проживання протягом року.

14. Чиста міграція відображає:

- а) різницю між потоками імміграції та еміграції;
- б) суму потоків еміграції та імміграції;
- в) кількість мешканців держави, що залишили кордони країни та змінили її громадянство протягом року;
- г) кількість громадян країни, які прибули з інших держав та отримали її громадянство та (або) право на тимчасове місце проживання протягом року.

15. Громадянин Сидорчук, який залишив Україну та отримав дозвіл на постійне місце проживання у Канаді, вважається:

- а) у Канаді – емігрантом, а в Україні – іммігрантом;
- б) у Канаді – іммігрантом, а в Україні – емігрантом;
- в) туристом.

16. Відомо, що у 2009 р. з країни А емігрувало 5000 чол., а іммігрувало – 6000 чол. Визначте, чому дорівнювали у 2009 р. показники валової та чистої міграції у країні А:

- а) валова міграція – 1000 чол., чиста міграція – 1000 чол.;
- б) валова міграція – 6000 чол., чиста міграція – 5000 чол.;
- в) валова міграція – 1000 чол., чиста міграція – 1000 чол.;
- г) валова міграція – 11000 чол., чиста міграція – 1000 чол.

17. Міжнародний ринок трудових ресурсів охоплює:

- а) національні ринки робочої сили;
- б) національні ринки робочої сили та взаємозв'язки між ними;
- в) національні і регіональні ринки робочої сили;
- г) національні й регіональні ринки робочої сили та взаємозв'язки між ними.

18. Традиційні центри імміграції – це:

- а) Пакистан, Південна Корея, Тайвань, Японія;
- б) Кувейт, Південно-Африканська Республіка, Іран;
- в) Австралія, Німеччина, США;
- г) країни Латинської Америки.

19. Сучасні країни найбільшої імміграції:

- а) Пакистан, Південна Корея, Тайвань, Японія;
- б) Кувейт, Південно-Африканська Республіка, Іран;
- в) Австралія, Німеччина, США;
- г) країни Латинської Америки.

20. Домінуючу частку сучасних міграційних потоків становлять:

- а) робітники;
- б) підприємці;
- в) службовці;
- г) менеджери середньої ланки управління;
- д) менеджери вищої ланки управління.

21. Якщо необхідною умовою імміграції є отримання статусу біженця, то це:

- а) сімейна міграція;
- б) економічна міграція;
- в) гуманітарна міграція.

22. Який з наведених наслідків міграції робочої сили є позитивним для окремої фірми:

- а) розширення місткості внутрішнього ринку;
- б) омолодження нації;
- в) економія коштів на освіту та перекваліфікацію робочої сили;
- г) оплата іноземної робочої сили за порівняно меншими ставками, зменшення витрат на виробництво продукції;
- д) спрощення структурних зрушень в економіці.

23. Визначте непрямий інструмент еміграційної політики держави:

- а) кваліфікаційні вимоги до суб'єктів трудової міграції;
- б) митна політика, що передбачає пільги для реемігрантів;
- в) лімітування видачі закордонних паспортів;
- г) заборона на виїзд певних категорій працівників;
- д) встановлення термінів обов'язкової роботи в країні після отримання освіти за державний кошт.

24. Визначте прямий інструмент еміграційної політики держави:

- а) надання пільг за валютними вкладками;
- б) митна політика, що передбачає пільги для реемігрантів;
- в) заборона на виїзд певних категорій працівників;
- г) валютна та банківська політика, орієнтована на заохочення валютних переказів з-за кордону.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. У країні в'їзду внаслідок трудової міграції рівень заробітної плати знижується.
2. У країні в'їзду внаслідок трудової міграції рівень заробітної плати підвищується.
3. Унаслідок трудової міграції підприємці країни в'їзду виграють.
4. Унаслідок трудової міграції підприємці країни в'їзду програють.
5. Унаслідок трудової міграції працівники країни в'їзду програють.
6. Унаслідок трудової міграції працівники країни в'їзду виграють.
7. Унаслідок трудової міграції працівники країни виїзду виграють.
8. Унаслідок трудової міграції працівники країни виїзду програють.
9. Унаслідок трудової міграції підприємці країни виїзду виграють.
10. Унаслідок трудової міграції підприємці країни виїзду програють.
11. Країна в'їзду в цілому програє внаслідок трудової міграції.
12. Країна виїзду в цілому виграє внаслідок трудової міграції.
13. Країна виїзду в цілому програє внаслідок трудової міграції.
14. Країна в'їзду в цілому виграє внаслідок трудової міграції.

РОЗДІЛ 4. «ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ»

Лекція 12.

Тема: «Світова валютна система та її сучасні трансформації.»

Основний зміст

- 12.1. Валютна система та її структура.
- 12.2. Еволюція світової валютної системи.
- 12.3. Сучасна трансформація світової валютної системи.
- 12.4. Регіональні валютні системи та особливості їх еволюції в умовах глобалізації.
- 12.5. Реформування валютної системи України.

Основні терміни і поняття

Валютна система, національна валютна система, світова валютна система, регіональна валютна система, Європейська валютна система (ЄВС), режим валютного курсу, стандарт золотий, монетарне золото, демонетизація золота, стандарт золотомонетний, стандарт золотодевізний, стандарт золотовалютний, стандарт паперововалютний, спеціальні права запозичення (СДР), валютна війна, валютна криза.

Контрольні та дискусійні питання

1. Визначте, що складає об'єктивну основу еволюції світової валютної системи?
2. Золотий стандарт дисциплінує поведінку економічних суб'єктів на світових ринках. Чому?
3. Яка країна має переваги в умовах золотовалютного стандарту і чому? Назвіть ці переваги.
4. Що таке демонетизація золота? Коли і чому сталася остаточна демонетизація золота?
5. Якими Ви бачите перспективи реформування сучасної валютної системи?
6. Якими Ви бачите перспективи входження України в зону євро?
7. Назвіть етапи та перспективи реформування валютної системи України в умовах глобалізації.

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Інституційно-правова форма функціонування та організації валютних відносин.
2. Порядок і умови обміну національної грошової одиниці на іноземні валюти.
3. Форма організації міжнародних валютних відносин, що обумовлюється розвитком міжнародної економіки як цілісної системи і закріплюється міждержавними угодами.
4. Боротьба між державами за ринки збуту, сфери застосування капіталу, джерела сировини за допомогою різних форм валютної політики.
5. Вид фінансової кризи, що представляє собою загострення протиріч у валютній сфері, проявляється в різкому падінні вартості національної грошової одиниці в

результаті втрати економічними агентами довіри до неї.

6. Форма міждержавного регулювання валютних відносин країн європейського інтеграційного комплексу.

7. Здатність держави своєчасно та повною мірою погашати власну заборгованість перед іншими країнами.

8. Міжнародна валютна система, основу грошового обігу якої складають кредитно-паперові гроші (які не конвертуються у золото) та режим плаваючих валютних курсів.

9. Єдина європейська валюта країн Євросони.

10. Сукупність методів і засобів, що використовуються органами валютного регулювання з метою стабілізації курсу національної валюти.

11. Міжнародна валютна система, оснований на золоті та деяких резервних валютах, на офіційно встановлених фіксованих паритетах валют до головної резервної валюти, до долара, який, у свою чергу, є конвертованим у золото за фіксованим курсом.

12. Система, основою грошового обігу якої слугує золото, яке виконує роль загального вартісного еквівалента.

13. Класична форма золотого стандарту: вільний обіг золотих монет та грошових знаків; вільний обмін всіх видів та типів грошей на золото.

14. Грошова система, за якої центральні банки обмінюють банкноти тільки на золоті зливки стандартної ваги.

15. Золото проби не нижче 995 / 1000, яке знаходиться у резервах центральних банків і яке може бути проданим за іноземну валюту на світовому ринку.

Поняття:

- а) валютна війна;
- б) світова (і регіональна) валютна система;
- в) міжнародна валютна ліквідність держави;
- г) валютна система;
- д) Ямайська валютна система;
- е) Європейська валютна система;
- є) режим конвертованості валюти;
- ж) монетарне золото;
- з) система золотого стандарту;
- и) система золотодевізного стандарту;
- і) валютна криза;
- ї) євро;
- й) система золотомонетного стандарту;
- к) Бреттон-Вудська валютна система;
- л) валютно-курсова політика держави.

Вправа 2. Оберіть єдину правильну відповідь.

1. Валютна система являє собою:

а) розгалужену систему механізмів, функціонування яких має забезпечувати купівлю й продаж національних грошових одиниць та іноземних валют з метою їх використання для обслуговування міжнародних платежів;

б) державно-правову форму функціонування та організації валютних відносин у міжнародній економіці;

в) здатність національної валюти вільно обмінюватися на валюти інших країн за діючими курсами.

2. Сучасною світовою валютною системою є:

- а) Ямайська валютна система;
- б) система Золотого стандарту;
- в) Бреттон-Вудська валютна система.

3. Для системи Золотого стандарту не є характерним:

- а) фіксація золотого вмісту національних валют;
- б) заборона вільної приватної купівлі-продажу золота;
- в) безпосередня конвертованість національної валюти в золото;
- г) наявність фіксованих валютних курсів.

4. Для Бреттон-Вудської системи не є характерним:

- а) використання принципу фіксованих валютних курсів;
- б) повна демонетизація золота у сфері валютних відносин;
- в) використання плаваючих курсів;
- г) перетворення СДР у головний резервний актив і міжнародний засіб розрахунків і платежів.

5. Євро повністю замінило національні валюти держав Європейського валютного союзу з:

- а) 01.01.1999 р.; б) 01.04.2000 р.; в) 01.08.2001 р.; г) 01.06.2002р..

6. Повна демонетизація золота відбувається в:

- а) Ямайській валютній системі;
- б) системі Золотого стандарту;
- в) Бреттон-Вудській валютній системі;
- г) усіх названих вище системах.

7. Закон України «Про валюту і валютні операції» вступив у дію з:

- а) 30 травня 2016 р.
- б) 4 липня 2018 р.
- в) 2 листопада 1993 р.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Елементом світової валютної системи виступають державні установи, що здійснюють валютне регулювання.

2. Еволюція світової валютної системи відбиває еволюцію грошового матеріалу від товарних металевих грошей до паперово-кредитних, поступову демонетизацію золота.

3. Повна демонетизація золота характеризується його вилученням з власних операцій МВФ.

4. Приєднання України (травень 1997 р.) до VIII Статті Статуту МВФ означало офіційне визнання вільної конвертованості гривні за всіма міжнародними операціями.

5. Метою утворення Європейського валютного союзу є досягнення валютної стабільності та створення єдиної валюти – СДР.

6. Однією з переваг введення єдиної валюти в межах «зони євро» є скасування національних банківських систем країн-учасниць.

7. Одним з принципів Ямайської валютної системи є дотримання принципу фіксованих курсів.

Лекція 13.

Тема: «Теорія і практика валютних курсів»

Основний зміст

- 13.1. Валюта та її види. Криптовалюти і цифрові валюти.
- 13.2. Валютний курс: зміст і фактори впливу.
- 13.3. Еволюція теорій валютного курсу. Новітні теорії.
- 13.4. Конвертування валют, режими та інструменти регулювання валютного курсу.

Основні терміни і поняття

Валюта, єрвалюта, конвертованість валюти, вільно конвертована валюта, резервна (вільно використовувана / вільно торгована, ключова, світова) валюта, криптовалюта, номінальний валютний курс, паритет купівельної спроможності валют, реальний валютний курс, валютні обмеження, валютний кошик, режим фіксованого курсу, режим плаваючого курсу, валютна політика, курсова політика, дисконтна (облікова) політика, валютне регулювання, міжнародна валютна ліквідність, девальвація, ревальвація, валютна інтервенція.

Контрольні та дискусійні питання

1. Що таке колективні гроші? Визначте їх функції та відмінності від звичайних грошей.
2. Визначте умови перетворення національних грошей у ключові, резервні валюти.
3. Як Ви оцінюєте перспективи виникнення глобальної валюти (global currency)? Сформулюйте її сутнісні ознаки.
4. Як Ви вважаєте, чи відповідає СДР в якості базового стандарту сучасної валютної системи умовам глобалізації міжнародної економіки?
5. Охарактеризуйте сутність та наслідки дисконтної політики.
6. В чому Ви бачите головну загрозу короткострокових факторів, які впливають на валютний курс?
7. Яким чином повинен змінитися курс національної валюти, щоб збільшився товарний експорт? Чому?
8. На основі характеристики сутності криптовалют, зробіть оцінку перспективи їх використання в якості майбутньої глобальної валюти.

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Грошова одиниця країни з відкритою економікою, яка використовується для вимірювання величини вартості товарів.
2. Конвертована валюта будь-якої країни, яка переведена на рахунки іноземних банків та використовується ними для операцій у всіх країнах, включаючи країну емітента цієї валюти.
3. Національна валюта, яка використовується резидентами та нерезидентами країни

за всіма видами операцій при відсутності будь-яких законодавчих обмежень на здійснення валютних угод і реалізується на головних світових валютних ринках.

4. Національна валюта країн, де існують обмеження або спеціальні узгоджувальні процедури на обмін валют за окремими видами операцій суб'єктами валютних угод або зонами.

5. Децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку.

6. Вільно конвертована валюта, яка використовується для формування золотовалютних резервів світової банківської системи, широко використовується для проведення міжнародної та національної валютної політики та приймається МВФ для погашення кредитів та сплати процентів.

7. Вартість однієї валюти, виражена в іншій валюті.

8. Встановлення (фіксація) державними (національними) або найкрупнішими комерційними банками валютних курсів на основі існуючих ринкових механізмів, законів, норм, правил, що діють в країні.

9. Співвідношення між рівнями купівельної спроможності валют, які співставляються.

10. Валютний курс за поточними валютними операціями, тобто з поставкою валюти не пізніше двох наступних банківських (робочих) днів за сьогоднішньою ціною (курсом).

11. Ціна валюти, яка купується / продається сьогодні на умовах її зворотного викупу (продажу) в обумовлений день у майбутньому.

12. Курс за звичайними угодами, що являє собою узгоджену контрагентами ціну купівлі / продажу валюти з умовою її постачання на визначену (понад трьох днів від дати підписання угоди) дату у майбутньому.

13. Певний набір валют, по відношенню до якого визначається середньозважений курс однієї валюти.

14. Курсова політика, спрямована на зниження курсу національної валюти.

15. Разові цільові операції центрального банку (та інших офіційних фінансових інститутів) по купівлі – продажу крупних партій іноземної валюти для зміни динаміки курсу національної валюти.

Поняття:

а) євровалюта;

б) паритет купівельної спроможності валют;

в) курс-спот ;

г) девальвація;

д) валютна інтервенція;

е) валюта;

є) резервна (вільно використовувана / вільно торгована, ключова, світова) валюта;

ж) котирування валют;

з) вільно конвертована валюта;

и) криптовалюта;

і) курс-своп;

ї) валютний курс;

- й) валютний кошик;
- к) курс-форвард;
- л) частково конвертована валюта.

Вправа 2. *Оберіть єдину правильну відповідь.*

1. Пряме котирування валюти полягає в тому, що:
  - а) валютний курс відображає ціну одиниці національної валюти в іноземній;
  - б) валютний курс відображає ціну одиниці іноземної валюти в національній валюті;
  - в) валютний курс прямо пропорційно залежить від зростання експорту;
  - г) валютний курс прямо пропорційно залежить від зростання імпорту.
2. Конвертованість валюти – це:
  - а) ціна валюти однієї країни, виражена в грошових одиницях іншої країни;
  - б) здатність валюти даної країни вільно обмінюватись на валюти інших країн за діючим курсом;
  - в) наявність валюти даної країни в іноземних банках;
  - г) наявність іноземної валюти в банках інших країн.
3. Сучасна структура валютного кошика СДР не включає:
  - а) китайський юань;
  - б) корейську вону;
  - в) долар США;
  - г) фунт стерлінгів.
4. Плаваючі курси змінюються:
  - а) на основі міждержавних угод ;
  - б) центральним банком під впливом стану платіжного балансу, рівня інфляції, валютних резервів;
  - в) по відношенню до однієї валюти або групи валют;
  - г) залежно від попиту і пропозиції на валютному ринку.
5. Неокласична нормативна теорія валютних курсів:
  - а) базується на модельному плюралізмі та різних підходах;
  - б) вводить термін «ключова валюта» у науковий оборот;
  - в) обґрунтовує необхідність режиму гнучкого курсу, регульованого державою;
  - г) базується на підході з позицій активу.
6. Валютна політика – це:
  - а) цілеспрямований комплекс заходів з метою корекції курсу національної валюти;
  - б) діяльність держави та уповноважених нею органів щодо регламентації валютних відносин економічних суб'єктів та їх діяльності на валютному ринку;
  - в) разові цільові операції центрального банку (та інших офіційних фінансових інститутів) по купівлі – продажу крупних партій іноземної валюти для зміни динаміки курсу національної валюти;
  - г) політика, спрямована на зниження обмінного курсу.
7. Структура міжнародної валютної ліквідності не включає:
  - а) рахунки СДР;
  - б) обіг криптовалюти країни;
  - в) офіційні валютні резерви країни;
  - г) офіційні золоті резерви.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Колективна (наднаціональна) валюта не має кінцевого кредитора (банківської

установи, яка зобов'язується підтримувати курс у певних межах за допомогою валютних інтервенцій).

2. СДР Спеціальні права запозичення (англ. special drawing rights) – міжнародні платіжні і резервні засоби, що випускаються Європейським центральним банком і використовуються як розрахункова одиниця Європейського валютного союзу.

3. Валюта слугує мірою вартості, цінності національних грошових одиниць.

4. Підвищення облікової ставки за кредитами комерційним банкам веде до підвищення курсу національної грошової одиниці.

5. Конвертованість валюти – це можливість купівлі-продажу іноземної валюти в обмін на національну (і навпаки) всередині країни.

6. Девальвація – це курсова політика, спрямована на підвищення курсу національної валюти.

7. Міжнародна валютна ліквідність – це здатність окремої країни, групи країн здійснювати платежі за власними зовнішніми зобов'язаннями загально визнаними платіжними засобами.

Лекція 14.

Тема: «Глобальні валютні ринки»

Основний зміст

14.1. Валютний ринок: зміст, структура, функції.

14.2. Механізми, методи та інструменти валютного ринку.

14.3. Трансформація форм і механізмів валютного ринку в умовах глобалізації.

14.4. Особливості регулювання глобального валютного ринку.

14.5. Валютний ринок України та особливості його функціонування в умовах глобалізації.

Основні терміни і поняття

Валютний ринок, світовий валютний ринок, ринок Форекс, Євроринок, біржовий валютний ринок, конверсійний ринок, ринок процентних деривативів, національний валютний ринок, рівноважний валютний курс, валютний ризик, хеджування, ф'ючерсні валютні операції, арбітражні валютні операції, валютні операції своп, валютні операції спот, форвардні валютні операції, опціонні валютні операції, світовий фінансовий центр, міжнародні валютно-фінансові організації.

Контрольні та дискусійні питання

1. Назвіть характерні ознаки ринку Форекс. Чи вважаєте Ви тотожними поняття «світовий валютний ринок» та «ринок Форекс»?

2. Назвіть переваги та недоліки строкових валютних операцій порівняно з касовими, поточними операціями.

3. Які інструменти світового валютного ринку призначені для захисту від валютних ризиків?

4. Визначте механізм функціонування МВФ. Якими є причини та перспективи його реформування в умовах глобалізації світової економіки?

5. Охарактеризуйте місце та роль ринків євровалют в умовах глобалізації міжнародних валютно-фінансових відносин.

6. Назвіть основні умови перетворення валютного ринку у світовий фінансовий

центр (СФЦ).

7. Назвіть найважливіші тенденції розвитку світового валютного ринку. Чи пов'язуєте Ви цей процес із формуванням глобального ринку? Якими рисами він характеризується?

8. Якими Ви бачите шляхи підвищення ефективності валютного регулювання в Україні?

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Регламентований національним законодавством механізм купівлі-продажу національної валюти, її конверсії в іноземні валюти.

2. Міжнародний наднаціональний ринок позичкових капіталів, на якому здійснюються операції у єрвалютах.

3. Організований валютний ринок на базі самостійних або контрольованих банками чи товарними фондовими біржами валютних бірж, де здійснюється фіксація довідкових валютних курсів.

4. Складова сфери обміну національної та міжнародної економіки, в якій здійснюється торгівля національними та наднаціональними грошовими одиницями і валютними цінностями, що обслуговують міжнародні платіжні операції.

5. Короткострокові (від 1 дня до 1 року) операції по розміщенню грошових коштів в іноземних валютах під визначений відсоток з метою одержання прибутку.

6. Операції по обміну визначеної кількості валюти однієї країни на валюту іншої країни по узгодженому курсу на визначену дату.

7. Операції, орієнтовані на отримання прибутку через різницю валютних курсів або відсоткових ставок.

8. Місця концентрації банків, спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, валютно-фінансових бірж, які здійснюють міжнародні валютні, кредитні та фінансові операції з валютою та валютними цінностями.

9. Коротко- і середньострокова допомога з боку МВФ країнам, що зазнають короткострокові труднощі фінансування платіжного балансу.

10. Термінові операції, що передбачають торгівлю стандартними контрактами, в яких регламентовані сума, метод розрахунку та термін.

11. Операції, які передбачають право купити чи продати валюту в майбутньому за курсом, зафіксованим в момент укладання угоди, але з незафіксованою датою поставки валюти протягом визначеного періоду.

12. Операції, що поєднують купівлю-продаж на умовах термінової поставки з одночасною контругодою на конкретний термін з тими ж валютами.

13. Небезпека валютних втрат внаслідок змін валютних курсів.

14. Страхування валютних ризиків шляхом укладання строкових угод на поставку валюти в майбутньому за узгодженою ціною.

15. Глобальна форма функціонування валютних відносин у межах глобальної економіки, що закріплена багатосторонніми міждержавними угодами і регулюється інститутами глобального регулювання.

Поняття:

- а) валютний ринок ;
- б) Світові фінансові центри;
- в) депозитні валютні операції;
- г) домовленості про кредит «Стенд-бай»;
- д) ф'ючерсні валютні операції;
- е) євроринок;
- є) конверсійні валютні операції;
- ж) біржовий валютний ринок;
- з) валютний ризик;
- и) арбітражні валютні операції;
- і) глобальний валютний ринок;
- ї) національний валютний ринок;
- й) валютні операції своп;
- к) хеджування;
- л) опціонні валютні операції.

Вправа 2. *Оберіть єдину правильну відповідь.*

1. Світовий валютний ринок – це:

- а) ринок, де здійснюються операції з валютами, на які припадає основний обсяг операцій у межах певних регіонів із особливими фінансовими центрами;
- б) система тісно пов'язаних між собою сучасними високоефективними комунікаціями регіональних ринків;
- в) ринок позичкових капіталів, на якому здійснюються операції у євровалютах;
- г) організований валютний ринок на базі самостійних або контрольованих банками чи товарними фондовими біржами валютних бірж.

2. Міжбанківський валютний ринок – це:

- а) ринок, на якому здійснюються операції між банками та їх клієнтами з метою конверсії валют у комерційних цілях;
- б) ринок міжбанківських операцій з метою корегування валютних позицій, страхування і одержання спекулятивного прибутку.
- в) ринок, який формується і функціонує на основі взаємодії валютних рахунків комерційних банків та на якому здійснюються основні котирування валют безпосередньо з банків за допомогою електронного зв'язку;
- г) організований валютний ринок на базі самостійних або контрольованих банками чи товарними фондовими біржами валютних бірж, де здійснюється фіксація довідкових валютних курсів.

3. СФЦ у Лондоні:

- а) перше місце в Європі за валютними, депозитними та кредитними операціями;
- б) це найкрупніша фондова біржа у світі; займає
- в) виконує роль облікового оффшорного фінансового центру;
- г) спеціалізується на роздрібних валютних операціях.

4. Конверсійні валютні операції – це:

- а) операції між агентами валютного ринку по обміну визначеної кількості валюти однієї країни на валюту іншої країни по узгодженому курсу на визначену дату;
- б) операції по обміну валюти за узгодженим курсом;

в) операції, орієнтовані на отримання прибутку через різницю валютних курсів або відсоткових ставок;

г) термінові операції, що передбачають торгівлю стандартними контрактами, в яких регламентовані сума, метод розрахунку та термін.

5. Міжнародний валютний фонд (МВФ) заснований у:

- а) 1925 р.;   б) 1946 р.;
- в) 1976 р.;   г) 2000 р.

6. За законодавством України формами валютної інтервенції виступають:

- а) валютний аукціон;
- б) управління золотовалютними резервами;
- в) інтервенція за єдиним курсом;
- г) запит найкращого курсу, адресна інтервенція;
- д) а) та б);
- є) а) та в);
- з) а), в), г).

7. Рада з фінансової стабільності (РФС)

- а) створена у квітні 1999 р.;
- б) є неформальним фінансовим інститутом для обміну інформацією та міжнародного співробітництва у сфері валютно-фінансового нагляду;
- в) підпорядкована «G-20» та має визначальну роль в системі глобального валютно-фінансового регулювання;
- г) є регіональною МВФО.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Структура ресурсів міжбанківського валютного ринку складається з активів, що належать комерційним банкам, та регуляційних активів (валютних ресурсів центральних банків).

2. Основи світового валютного ринку, як цілісної системи, були закладені у ХІХ ст.

3. Валютні біржі та брокерські фірми зводять покупців та продавців іноземної валюти і здійснюють між ними валютні операції.

4. Міжнародні валютні ринки мають географічну локалізацію у світових фінансових центрах (СФЦ).

5. Світовий валютний ринок є ринком, що саморегулюється та виключає можливість його інституціонального регулювання.

6. На світовому валютному ринку домінують арбітражні та спекулятивні операції.

7. МВФ – неприбуткова установа, ресурси якої формуються шляхом внесків держав-членів.

Лекція 15.

Тема: «Міжнародні розрахунки і платіжний баланс»

Основний зміст

15.1. Поняття, суб'єкти, особливості, форми та еволюція міжнародних розрахунків в умовах глобалізації.

15.2. Зміст, структура та рівновага платіжного балансу.

15.3. Механізми регулювання платіжного балансу.

15.4. Особливості платіжного балансу України.

Основні терміни і поняття

Платіжний баланс, структура платіжного балансу, баланс торгівлі товарами, баланс торгівлі послугами, баланс руху капіталу, методи відновлення рівноваги платіжного балансу, баланс міжнародної заборгованості, інформаційна база платіжного балансу, нетто-інвестор, нетто-боржник, статистика платіжного балансу, акредитив, чисте інкасо, банківський переказ, авансові розрахунки, розрахунки з відкритим рахунком, документарне інкасо, міжнародні розрахунки.

Контрольні та дискусійні питання

1. Що являють собою міжнародні розрахунки?
2. Хто є суб'єктами міжнародних розрахунків?
3. Визначте основні форми міжнародних розрахунків.
4. Які фактори впливають на вибір форми міжнародних розрахунків?
5. Які недоліки інкасової форми розрахунків?
6. Дайте визначення платіжного балансу. В чому полягає його економічний зміст?
7. Назвіть основні рахунки платіжного балансу.
8. Визначте порядок формування рахунків платіжного балансу.
9. Охарактеризуйте структуру платіжного балансу.
10. Дайте визначення дефіциту торговельного балансу.
11. Які основні складові балансу послуг?
12. Яка структура балансу руху капіталів?
13. Наведіть класифікацію статей платіжного балансу за методикою МВФ.
14. Перелічіть основні фактори, які впливають на платіжний баланс.
15. Дайте порівняльну характеристику шляхів урівноваження платіжного балансу.

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Періодичні платежі імпортера експортеру.
2. Зобов'язання банку, видане ним за дорученням клієнта-імпортера, здійснити платіж на користь експортера або забезпечити платіж іншим банкам у межах визначених сум та обумовленого терміну проти документів.
3. Інкасо, що здійснюється на основі чеків, платіжних розписок та інших видів документів, що використовуються для одержання платежу.
4. Інкасо фінансових документів, що супроводжується комерційними документами, або інкасо тільки комерційних документів.
5. Розрахункова банківська операція, що здійснюється через подання телеграфного або поштового платіжного доручення одного банку іншому.
6. Оплата товарів імпортером до відвантаження.
7. Система організації та регулювання платежів у сфері міжнародних відносин.
8. Система рахунків, яка відображає сукупність зовнішньоекономічних операцій країни.

9. Рахунки руху поточних коштів та довгострокового капіталу.
10. Рахунок, що відображає операції з експорту та імпорту товарів та послуг.
11. Рахунки довгострокових операцій з капіталом та короткострокових операцій з приватним капіталом.
12. Активи країни перевищують її зобов'язання.
13. Активи країни є меншими за її зобов'язання.
14. Розрахунок суми закордонних активів та міжнародних зобов'язань країни на певну дату.
15. Різниця вартісних обсягів експорту та імпорту.
16. Відтік вартості за кордон, за яким має бути компенсуючий приплив платежів у певну країну.
17. Приплив вартостей, за які резидент країни повинен здійснити платежі за кордон.

Поняття:

- а) експорт;
- б) товарний торговельний баланс;
- в) платіжний баланс;
- г) баланс руху капіталів;
- д) базовий основний платіжний баланс;
- е) баланс міжнародної заборгованості країни;
- є) країна є нетто-кредитором;
- ж) країна є нетто-боржником;
- з) торговельний баланс;
- и) імпорт;
- к) акредитив;
- л) чисте інкасо;
- м) банківський переказ;
- н) авансові розрахунки;
- о) розрахунки з відкритим рахунком;
- п) документарне інкасо;
- р) міжнародні розрахунки.

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. Зобов'язання банку, видане ним за дорученням клієнта-імпортера, здійснити платіж на користь експортера або забезпечити платіж іншим банкам у межах визначених сум та обумовленого терміну – це:

а) акредитив;	в) аванс;
б) інкасо;	г) відкритий рахунок.

2. Доручення експортера своєму банку одержати від імпортера (платника, боржника) певну суму коштів або підтвердження того, що ця сума буде сплачена в обумовлені терміни – це:

а) акредитив;	в) аванс;
б) інкасо;	г) відкритий рахунок.

3. Розрахункова банківська операція, що здійснюється через подання телеграфного або поштового платіжного доручення одного банку іншому – це:

- а) простий вексель;

б) банківський переказ;

в) акредитив;

г) інкасо.

4. Зобов'язання однієї особи (векселедавця) здійснити платіж певної суми коштів іншій особі (векселевласнику) у визначений термін у визначеному листі – це:

а) іменний чек;

б) ордерний чек;

в) простий вексель;

г) банківський переказ.

5. Розпорядження однієї особи іншій сплатити у визначений термін певну суму коштів третій особі – це:

а) простий вексель;

б) банківський переказ;

в) акредитив;

г) інкасо.

6. Безумовний наказ банку-платнику сплатити власнику документа певну суму – це:

а) акредитив;

б) вексель;

в) інкасо;

г) чек.

7. Переважна більшість платежів за банківськими переказами здійснюється через систему, що називається:

а) CEFTA;

в) UMC;

б) SWIFT;

г) GREA.

8. Все, що має грошову вартість і є власністю фірми або окремої особи – це:

а) дебет;

в) актив;

б) кредит;

г) пасив.

9. Позитивне сальдо платіжного балансу:

а) призводить до зростання курсу національної валюти;

б) призводить до падіння курсу національної валюти;

в) не впливає на курс національної валюти;

г) впливає на курс національної валюти невизначеним чином.

10. Від'ємне сальдо платіжного балансу:

а) призводить до зростання курсу національної валюти;

б) призводить до падіння курсу національної валюти;

в) не впливає на курс національної валюти;

г) впливає на курс національної валюти невизначеним чином.

11. Сальдо балансу зовнішньої торгівлі враховує:

а) товарний експорт;

б) товарний імпорт;

в) експорт послуг;

г) імпорт послуг.

12. Сальдо балансу товарів та послуг враховує:

а) експорт послуг;

б) імпорт послуг;

в) товарний імпорт;

г) чисті грошові перекази.

13. Сальдо балансу поточних операцій враховує:

а) чисті доходи від інвестицій;

б) притік капіталу;

в) відтік капіталу;

г) офіційні резерви.

14. Сальдо балансу руху капіталу враховує:

а) відтік капіталу;

б) офіційні резерви;

в) чисті грошові перекази;

г) експорт послуг.

15. Скорочення офіційних резервів:

а) показує масштаби дефіциту платіжного балансу;

б) показує масштаби профіциту платіжного балансу;

в) не визначає стан платіжного балансу;

г) неоднозначно характеризує стан платіжного балансу.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. Міжнародні розрахунки являють собою систему організації та регулювання платежів у сфері міжнародних відносин.

2. Нефінансові корпорації представлені фізичними особами, що продають свою робочу силу.

3. Акредитив – це форма розрахунку за зовнішньоторговельною угодою, яка полягає в тому, що експортер доручає своєму банку одержати від імпортера певну суму валюти при передачі останньому відповідних товарних документів.

4. Авансові розрахунки – це форма розрахунку, за якою оплата товарів імпортера здійснюється до відвантаження товару.

5. Авансові розрахунки найвигідніші для імпортера.

6. Розрахунки з відкритим рахунком вигідні для імпортера.

7. Використання акредитивів регламентується UCPDC.

8. Документарне інкасо здійснюється на основі чеків, платіжних розписок та інших документів для одержання платежу.

9. Авансові розрахунки вигідні для експортера.

10. Розрахунки з відкритим рахунком вигідні для експортера.

11. Сальдо платіжного балансу має прагнути до нуля.

12. Сальдо балансу поточних операцій залежить від сальдо балансу портфельних інвестицій.

13. Установлення режиму *фіксованого* курсу забезпечить досягнення рівноваги платіжного балансу.

14. Зведений платіжний баланс України за останні п'ять років завжди мав позитивне сальдо.

15. Між динамікою обсягу імпорту та динамікою національного доходу є прямиий зв'язок.

РОЗДІЛ 5. «ІНТЕГРАЦІЯ ТА ГЛОКАЛІЗАЦІЯ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ»

Лекція 16.

Тема: «Міжнародна трудова міграція: сучасні регіональні та глобальні тенденції»

Основний зміст

- 16.1. Особливості міжнародної економічної інтеграції в умовах глобалізації.
- 16.2. Феномен глокалізації та регіональні інтеграційні угруповання.
- 16.3. Нова роль міжнародних економічних організацій і трансформація функцій держави.

Основні терміни і поняття

Економічна інтеграція, передумови інтеграції, фактори розвитку інтеграції, демонстраційний ефект, ефект доміно, статичні та динамічні ефекти інтеграції, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, індекс глобалізації, глокалізація, тенденції глокалізації.

Контрольні та дискусійні питання

1. Розкрийте сутність міжнародної економічної інтеграції.
2. Сформулюйте основні передумови економічної інтеграції.
3. Які основні фактори визначають розвиток міжнародної економічної інтеграції?
4. Розкрийте сутність статичних та динамічних ефектів інтеграції.
5. Охарактеризуйте об'єктивні основи регіональної інтеграції.
6. Назвіть рівні міжнародної регіональної інтеграції.
7. Надайте порівняльну характеристику зони вільної торгівлі та спільного ринку.
8. Надайте порівняльну характеристику митного та економічного союзу.
9. Надайте порівняльну характеристику функціонального та інституціонального методу здійснення економічної інтеграції.
10. Обґрунтуйте необхідність інтеграції України до ЄС.
11. Що представляють собою ефекти створення і відхилення торгівлі? Як вони виникають і вимірюються?
12. Охарактеризуйте сучасні особливості розвитку інтеграційних процесів.

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Скасування торгових обмежень і мит між країнами-учасницями.
2. Встановлення стосовно третіх країн єдиного зовнішньоторговельного тарифу та єдиної зовнішньоторговельної політики.
3. Вільне переміщення товарів, праці й капіталу, узгодження економічної політики.
4. Економічні наслідки, що виявляються відразу після створення митного союзу.
5. Економічні наслідки, що виявляються після того, як інтеграція набере силу.
6. Найбільш розвинутий тип економічної інтеграції.
7. Система взаємозв'язків у рамках міждержавного внутрішньофірмового простору.
8. Економічне об'єднання держав і узгодження національних політик.

9. Ситуація, коли після скасування імпортного мита всередині союзу і встановлення єдиного зовнішньоторговельного тарифу вигіднішим стає придбання товару, виготовленого в межах об'єднання.

10. Ситуація, коли зарубіжний товар країн об'єднання стає дешевшим від місцевого і споживач купує імпортний товар замість вітчизняного.

Поняття:

- а) економічний союз;
- б) митний союз;
- в) ефект створення торгівлі;
- г) статичні ефекти;
- д) спільний ринок;
- е) ефект відхилення торгівлі;
- є) динамічні ефекти;
- ж) мікрорівень інтеграції;
- з) макрорівень інтеграції;
- и) зона вільної торгівлі.

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. Усунення тільки торговельних обмежень між країнами-учасницями характерне для:
  - а) зони вільної торгівлі;
  - б) митного союзу;
  - в) економічного союзу;
  - г) загального ринку.
2. Вільне переміщення товарів, праці, капіталу характерне для:
  - а) зони вільної торгівлі;
  - б) митного союзу;
  - в) преференціальної торговельної угоди;
  - г) загального ринку.
3. До прояву статичних ефектів інтеграції належать:
  - а) створення і впровадження нових технологій;
  - б) поліпшення якості товарів;
  - в) посилення конкурентної боротьби країн об'єднання, яке призводить до обмеження зростання цін;
  - г) скорочення адміністративних витрат на утримання митних і прикордонних служб.
4. До прояву динамічних ефектів інтеграції належить:
  - а) посилення конкурентної боротьби країн об'єднання, яке призводить до обмеження зростання цін;
  - б) ефект створення торгівлі;
  - в) ефект відхилення торгівлі;
  - г) скорочення адміністративних витрат на утримання митних і прикордонних служб.
5. НАФТА об'єднує:
  - а) Кувейт, ОАЕ, Саудівську Аравію;
  - б) КНР, В'єтнам, Республіку Корею;

- в) Єгипет, Анголу, Лівію;
- г) США, Канаду, Мексику.
- 6. Об'єднання МЕРКОСУР створене в:
  - а) 1989 р.;
  - б) 1994 р.;
  - в) 1991 р.;
  - г) 1957 р.
- 7. Створення наднаціональних органів управління характерне для:
  - а) митного союзу;
  - б) зони вільної торгівлі;
  - в) економічного союзу;
  - г) преференціальних торговельних угод.
- 8. Який рівень регіональної інтеграції характеризує система взаємозв'язків, що виникають у рамках міждержавного внутрішньофірмового простору:
  - а) макрорівень;
  - б) мезорівень;
  - в) мікрорівень.
- 9. У 1989 р. створено:
  - а) АТЕС;
  - б) ЄС;
  - в) НАФТА;
  - г) СНД.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень правильне, а яке – помилкове.*

1. У зоні вільної торгівлі проводиться загальна економічна і валютно-фінансова політика, створюються наддержавні органи управління.
2. У митному союзі забезпечується взаємна конвертованість валют і використання єдиної розрахункової грошової одиниці.
3. Статичні й динамічні ефекти інтеграції виділяв П. Ліндерт.
4. МЕРКОСУР – це інтеграційне об'єднання азіатсько-тихоокеанського регіону.
5. Історично першим і найбільш зрілим інтеграційним об'єднанням є Європейський союз.
6. АТЕС створено з ініціативи Австралії в 1957 р.
7. Об'єктивною основою інтеграції є високий рівень міжнародного поділу праці й інтернаціоналізації виробництва.
8. Зона вільної торгівлі, митний союз, загальний ринок і економічний союз – це форми інтеграційних об'єднань.
9. Процес міжнародної регіональної інтеграції йде лише на макрорівні.

Лекція 17.

Тема: «Європейська інтеграція України в умовах глобалізації»

Основний зміст

- 17.1. Європейський Союз та його інтеграційна політика.
- 17.2. Економічний вимір європейської інтеграції України.
- 17.3. Глобальні виклики для національної економіки України

Основні терміни і поняття

Європейське економічне співтовариство, Європейські співтовариства, Європейський Союз, Європейський парламент, Європейська рада, Рада ЄС, Європейська комісія, Палата аудиторів, Маастрихтський договір, «Лісабонська стратегія», «Європа 2020», угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом, складові стратегії

євроінтеграції України.

Контрольні та дискусійні питання

1. Які чинники сприяли західноєвропейській інтеграції?
2. Які основні етапи пройшов Європейський Союз на шляху інтеграції?
3. Які країни увійшли до Європейського економічного співтовариства?
4. Згідно з яким договором інтеграційне об'єднання було перетворене у Європейський Союз?
5. Охарактеризуйте основні складові інституційної структури ЄС.
6. Охарактеризуйте основні суперечності розвитку європейської економічної інтеграції.
7. Які наслідки мало розширення ЄС у 1980-2000 рр.?
8. Якими є перспективи подальшого розширення ЄС?
9. Проаналізуйте інтеграційну політику на стадіях утворення ЄС.
10. Завдяки яким механізмам забезпечується гармонізація національних і регіональних економічних інтересів у ЄС?
11. З якими європейськими організаціями співпрацює Україна?
12. Чим забезпечується сприятливий інвестиційний клімат у процесі євроінтеграції України?
13. Який ефект може отримати Україна від регіонального співробітництва з ЄС?

Вправи

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Формуванню та розширенню експортного потенціалу пріоритетних галузей, наближенню вітчизняного виробника до світового рівня, поглибленню участі у міжнародному поділі праці сприяє...
2. Збереження власної ідентичності та державного суверенітету, підвищення рівня конкурентоспроможності, економічної безпеки та суспільного добробуту – це...
3. Через Берлін, Дрезден, Вроцлав, Львів, Київ пролягає...
4. Країни Австрія, Албанія, Білорусь, Болгарія, Боснія та Герцеговина, Італія, Македонія, Польща, Словацька Республіка, Словенія, Румунія, Угорщина, Україна, Хорватія, Чеська республіка утворюють об'єднання...
5. Країни Азербайджан, Грузія, Молдова, Україна утворюють об'єднання...
6. Термін, що характеризує рекомендації МВФ для країн, які хочуть реформувати свої економіки.

Поняття:

- а) політика європейської інтеграції;
- б) ГУАМ;
- в) ЦЄІ;
- г) міжнародний транспортний коридор № 3;
- д) напрям регулювання відкритості економіки;
- е) структурна перебудова.

Вправа 2. *Знайдіть єдину правильну відповідь.*

1. ЦЄІ не підтримує такі групи проектів, як:
  - а) інвестиційні;
  - б) організаційні;
  - в) освітні;
  - г) культурні.
2. Системна інтеграція у європейське господарство з посиленням міжнародної конкурентоспроможності – це:
  - а) стратегічний напрямок євроінтеграції;
  - б) рекомендація «плану Шумана»;
  - в) позитиви участі України у регіональних європейських проектах;
  - г) мета стратегії економічного розвитку України.
3. Залучення іноземних інвестицій для прискореного соціально-економічного розвитку окремих регіонів – це:
  - а) стратегічний напрямок євроінтеграції;
  - б) рекомендація «плану Шумана»;
  - в) позитиви участі України у регіональних європейських проектах;
  - г) ціль стратегії економічного розвитку України;
  - д) немає правильної відповіді.
4. Вигідне географічне положення – це:
  - а) стратегічний напрямок євроінтеграції;
  - б) потенційна можливість інтеграції України у світове господарство;
  - в) позитиви участі України у регіональних європейських проектах;
  - г) конкурентна перевага;
  - д) немає правильної відповіді.
5. Для України авіакосмічна промисловість, суднобудування, космічні послуги з виведення об'єктів на навколосемну орбіту – це:
  - а) стратегічний напрямок євроінтеграції;
  - б) потенційна можливість інтеграції України у світове господарство;
  - в) позитиви участі України у регіональних європейських проектах;
  - г) конкурентна перевага;
  - д) немає правильної відповіді.

Вправа 3. *Визначте, яке з положень є правильним, а яке – помилковим.*

1. Розширення ЄС відповідає економічним інтересам США.
2. До 2018 року розширення ЄС пройшло сім етапів.
3. ЄС демонструє приклади дезінтеграції.
4. Усі європейські країни реформували свою економіку відповідно до «Лісабонської стратегії».
5. ЄС інвестиційно та організаційно сприяє ринковій трансформації економіки України.
6. ЄБРР фінансує групи проектів ЦЄІ.
7. Єврорегіон «Нижній Дунай» перебуває у західному регіоні України.
8. Курортно-рекреаційні СЕЗ перебувають на півдні України.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ:

1. Надайте характеристику наслідкам і перспективам розпаду двополярної структури світу в частині гео економічного простору.
2. Назвіть основні цілі міжнародного співробітництва в XXI ст.
3. В чому полягає особливість часових параметрів і горизонтів глобалізації?
4. Оцініть концепції і державно-політичні платформи глобалізації.
5. Поясніть предмет, методи і функції курсу «Глобальна економіка».
6. Вкажіть етапи становлення глобалістики, формування її методологічної бази.
7. Порівняйте базові концепції, які характеризують історичні рамки глобалізації.
8. Охарактеризуйте процес інтернаціоналізації, її рівні, види та шляхи.
9. У чому полягає сутність міжнародної інтеграції? Загальне і відмінне в міжнародній макро- та мікроінтеграції.
10. В чому особливість підходів до глобалістичної проблематики? Назвіть рушійні сили та фактори глобалізації.
11. Які передумови формування глобалістики як науки?
12. Надайте характеристику ключовим напрямкам школи економічної соціології.
13. Порівняйте новітні течії економічної теорії і теорії розвитку глобалістики.
14. Вкажіть сучасні форми прояву глобалізації.
15. Надайте порівняльну характеристику наукових концепцій та теорій глобалізації.
16. Обґрунтуйте міждисциплінарний статус сучасної глобалістики.
17. Опишіть картографію світу у новітньому гео економічному просторі.
18. Поясніть закономірності функціонування глобальної економіки?
19. Які основні етапи розвитку глобальної економіки?
20. Науково-технологічна та виробнича глобалізація: загальне та особливе.
21. Охарактеризуйте основні суб'єкти глобальних економічних процесів.
22. Які характеристики має глобальний ринок та його сегментація?
23. В чому особливість однополярної глобалізації і ролі США в світовій економічній системі.
25. Перспективи і потенціал локальних цивілізацій.
26. Прогностичні сценарії глобального розвитку.
27. Соціалізація глобальної економіки.
28. Теоретичні моделі і сучасна практика глобальних трансформацій.
29. Протиріччя сучасного етапу глобалізації.
30. Глобальні економічні парадокси: зміст і об'єктивна природа.
31. Об'єктивна природа і типізація глобальних парадоксів.
32. Сутність і характеристика парадоксів стратифікації та дисоціації.
33. Передумови, принципи і програми альтерглобалізму. Основні види і форми діяльності антиглобалістичних рухів.
34. Оцінка перспективності альтерглобалізму як варіантної економічної платформи світового розвитку.
35. Феномен антиглобалізму: природа, прояви та закономірності.
36. Гео економічний простір і новітня картографія світу. Війни «нового покоління» як генератори нової конфігурації гео економічного простору.
37. Характер сучасної архітектури гео економічного простору.
38. Домінантні прогностичні сценарії глобального розвитку. Глобальні стратегії і стратегії глобалізації.

39. Об'єкти і методи глобального регулювання.
40. У чому полягає роль держави в глобальних умовах розвитку?
41. Становлення глобальних регуляторних інститутів.
42. Глобальні виклики і проблеми розвитку. Глобалізація і безпека розвитку.
43. Глобальна ринкова саморегуляція, її об'єкти та закономірності.
44. Еволюція механізму та функцій міжнародних організацій в умовах глобалізації, їх роль в встановленні глобального світового порядку.
45. Глобальний корпоративізм і державні стратегії глобалізації.
46. Інтегративні стратегії глобалізації. Альтернативи глобалізації.
47. Проблема національної конкурентоспроможності в умовах глобалізації.
48. Україна в сучасних глобальних процесах.
49. Розкрийте зміст сучасної інтеграційної політики України.
48. Розкрийте основні положення політики, економіки та права Європейського Союзу.
50. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації.
51. Надайте загальну характеристику основним положенням МФВ та перспективам його функціонування.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ:

1. Предмет і методи курсу «Глобальна економіка».
2. Становлення глобалістики та формування її методологічної бази.
3. Базові концепції процесу глобалізації.
4. Інтернаціоналізація: рівні, види та шляхи.
5. Сутність міжнародної інтеграції та її фактори.
6. Підходи до глобалістичної проблематики.
7. Рушійні сили та фактори глобалізації.
8. Передумови формування глобалістики як науки. Становлення теоретичної бази глобалістики.
9. Ключові напрями школи економічної соціології.
10. Новітні наукові течії і теорії розвитку глобалістики.
11. Сучасні форми прояву глобалізації.
12. Порівняльна характеристика наукових концепцій та теорій глобалізації.
13. Міждисциплінарний статус сучасної глобалістики.
14. Картографія світу у новітньому геоekonomічному просторі.
15. Закономірності функціонування глобальної економіки.
16. Основні етапи розвитку глобальної економіки.
17. Глобальні зміни у світі у ХХІ столітті.
18. Основні цілі співробітництва в ХХІ ст.
19. Часові параметри і горизонти глобалізації.
20. Глобальні концепції і державно-політичні платформи.
21. Глобалізація як сучасний феномен.
22. Інтеграційні перспективи України в умовах глобалізації.
23. Аналіз сучасних тенденцій діяльності транснаціональних корпорацій.
24. Європейський Союз: політика, економіка, право.
25. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації.
26. Економічні наслідки вступу України до СОТ.
27. МФВ та перспективи його функціонування.
27. Глобальна ринкова саморегуляція: суб'єкти та механізми оптимізації.
28. Протиріччя сучасного етапу глобалізації.
29. Сучасна інституціоналізація критики глобальних трансформацій.
30. Глобальні економічні парадокси: зміст і об'єктивна природа.

ПРИКЛАДИ ТЕСТІВ:

1. Термін «глобалізація» використовувався в наукових дискурсах з:

- А) 60-тих років ХХ століття;
- Б) 70-тих років ХХ століття;
- В) 80-тих років ХХ століття;
- Г) 90-тих років ХХ століття.

2. Першим дослідником, який запровадив у науковий дискурс термін «глобалізація», вважається:

- А) М. Месарович;
- Б) В. Леонт'єв;
- В) Р. Робертсон;
- Г) Е. Пестель.

3. Показником глобалізації галузі є:

- А) концентрація капіталу, що зростає через активізацію й злиття компаній;
- Б) міжнародна децентралізація доходів від продажів та основних активів;
- В) міжфірмова торгівля напівфабрикатами, заготовками та готовою продукцією;
- Г) міжфірмові потоки технологій.

4. Проєкт організації населення, що має забезпечити рівні можливості для всіх країн і людей відповідно до універсальних гуманістичних цінностей, розроблений авторами:

- А) концепції «нового гуманізму»;
- Б) концепції «гуманістичного соціалізму»;
- В) концепції «дороговказів у майбутнє»;
- Г) концепції «геогенезису».

5. Структурний рівень процесів глобалізації, що охоплює рівні виробничого процесу в системі господарських одиниць, називається:

- А) мікроекономічним;
- Б) локальним;
- В) регіональним;
- Г) мезорегіональним.

6. До політичних чинників глобалізації не належить:

- А) взаємопроникнення макроекономічної політики урядів та центральних банків;
- Б) геоекономічні трансформації, обумовлені розпадом командно-адміністративної системи господарювання та посиленням ринкової уніфікації сучасного світу;
- В) зростаюча орієнтація держави на зовнішні зв'язки;
- Г) геополітичні трансформації, пов'язані із розпадом світової соціалістичної системи.

7. До соціально-економічних чинників глобалізації належить:

- А) взаємопроникнення макроекономічної політики урядів та центральних банків;
- Б) геоекономічні трансформації, обумовлені розпадом командно-адміністративної системи господарювання та посиленням ринкової уніфікації сучасного світу;
- В) зростаюча орієнтація держави на зовнішні зв'язки;
- Г) геополітичні трансформації, пов'язані із розпадом світової соціалістичної системи.

8. ТНК, які є децентралізованою федерацією регіональних філій, характеризуються як:

- А) геоцентричні ТНК;
- Б) поліцентричні ТНК;
- В) регіоцентричні ТНК;
- Г) етноцентричні ТНК.

9. Засновником і популяризатором школи сучасної глобалістики «Універсального еволюціонізму» вважається:

- А) Н. Моїсеєв;
- Б) Л. Браун;
- В) Д. Гвішані;
- Г) Л. Вейс.

10. Засновниками і популяризаторами школи сучасної глобалістики «Міжнародної політичної економії» вважаються:

- А) Т. Веблен, Е. Дюргейм;
- Б) С. Стрендж, Т. Пемпел;
- В) Д. Гвішані, Н. Моїсеєв;
- Г) П. Екінс, Х. Гендерсон.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Гантінгтон, С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
2. Глобальна економіка. Навч. посіб. / за редакцією проф. С. І. Архієреєва. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2018. 192 с.
3. Глобальна економіка: Навчальний посібник / Н.М. Вдовенко, Л.В. Богач, В.Л. Гераймович, К.С. Кваша, М.М. Павленко. К.: НУБіП України, 2017. 319 с.
4. Глобальна економіка : навч. посіб. / О. В. Довгаль, У. Я. Андрусів, О. В. Ткаліч, О. С. Павленко. Івано-Франківськ: ФОП Супрун В.П., 2019. 262 с.
5. Глобальна економіка [Електронний ресурс]: підручник / І. М. Грінько. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 1,90 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 111 с.
6. Глобальна економіка: підручник. / Ковтун О. І., Куцик П. О., Башнянин Г. І.; [за заг. ред. Ковтуна О. І.]. Львів: Видавництво ЛКА, 2014. 704 с.
7. Глобальна економіка: Практикум / За заг. ред. Д. Г. Лук'яненка. К.: КНЕУ, 2024. 168 с.
8. Економічні суперечності глобалізації та локалізації: форми руху і розв'язання: колективна монографія / за ред. акад. НАН України А.А. Гриценка; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», ДННУ «Академія фінансового управління». К., 2024. 580 с.
9. Липов, В.В. Глобальна економіка: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2018. 439 с.
10. Решетило, В.П. Глобальна економіка : навч. посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 167 с.
11. Солонінко, К.С. Міжнародна економіка: Навч. посібник. К.: Кондор, 2008. 382 с.
12. Сучасна міжнародна економіка: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. Дніпро: ПБП «Економіка», 2019. 386 с.
13. Тарасевич, В.М. Знання-інформаційні ноумени і феномени в економіці: теоретичний вимір. Монографія. Дніпро: ПБП «Економіка», 2023. 224 с.
14. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 1. /Пер. з англ. В. Шовкуна. К.: Основи, 1995. 614 с. Том 2. /Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Таращука. К.: Основи, 1995. 406 с.
15. International economy: handbook / D. Lukianenko, A. Poruchnyk, Y. Stoliarchuk. К.: KNEU, 2021. 671 p.

Допоміжна література

1. Летуча О.В. Глобальна економіка. Конспект лекцій. Дніпро: НМетАУ, 2017. 100с.
2. Летуча О.В. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Глобальна економіка» для студентів спеціальності 051 – «Економіка», що навчаються за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка» (магістерський рівень). Дніпро: НМетАУ, 2019. 47 с.
3. Цивилизационная структура современного мира: в 3 т. / Ю.Н. Пахомов, Ю.В. Павленко, В.С. Будкин и др. К.: Наук. думка, 2007. Т. 2: Макрохристианский мир в эпоху глобализации. 691 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт The United Nations. URL: <https://www.un.org/en>
2. Офіційний сайт World Economic Forum. Global Competitiveness Reports. URL: <https://www.weforum.org/search?query=Global+Competitiveness+Report>
3. KOF Swiss Economic Institute. KOF Globalization Index URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisationindex.html>

Навчально-методичне видання

**Тарасевич Віктор Миколайович,
Леонідов Ігор Леонідович**

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Навчально-методичні рекомендації до вивчення дисципліни

Електронне видання

Рецензенти: канд. економ. наук, доц. Л. М. Бандоріна
та канд. економ. наук, доц. Є. Г. Самойленко

Зареєстровано НМВ УДУНТ (№ 99 від 12.05.2026)

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка І. Л. Леонідов

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 4,47. Обл.-вид. арк. 4,53.
Зам. № 46.

Видавець: Український державний університет науки і технологій
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, м. Дніпро, 49010.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7709 від 14.12.2022

Адреса видавця та дільниці оперативної поліграфії:
вул. Лазаряна, 2, Дніпро, 49010